

A MI LAPUNK

Szent Imre herceg

Szent Imre herceg

A magyarországi katolikusok ebben az esztendőben ünneplik meg első István, magyar király, fia halálának kilencszázadik évfordulóját. A csodás erényű herceg ünnepére a világ katolikusai tízezrével gyülekeznek a föld minden tájáról s csak természetes, hogy az anyaországon kívül lakó katolikus magyarság is kiveszi részét az egyház ünnepéből.

Az első nagy magyar király, Szent István, óriási munkát végzett azzal, hogy népét a keresztény hitre térítette szép szóval, adománnyal, de ha kellett, erőszakkal, tűzzel-vassal is, mert a magyar nép fennmaradása ezt így követelte akkoriban.

Sok teendője közt az első magyar király nagy gondot fordított leendő utódjának nevelésére. Több fia született ugyan, de fiait még zsöngé korukban „elvette az, aki adta“. Egyedül Imre herceg maradt meg, kit leendő hivatására szeretettel gondosan nevelt. Utmutatóul Gellért püspököt rendelte melléje; e szent életű férfiú példája nagy hatással volt a fogékony ifjúra. Mindinkább elfordult a világ örömeitől s egészen elmerült az imában és böjtölésben. Éjjeken át főt virrasztott, imádkozott és zsollárokat énekelt. Sanyargatta magát, hogy a gyönyör iránt érzéketlenné tegye testét.

Egyébként azonban kiváló tehetséggel bírt. Fogékony volt a tudomány iránt, jó indulatot tanusított mindenki iránt s a legenda egyoldalú jellemzése dacára a test ápolásáról sem feledkezett meg a szép termetű ifjú. Részt vett lovasgyakorlatokban vadászatokban, úgy hogy a testi és szellemi élet nála teljes harmóniában alakult ki. Az okos, tanult, dali ifjú így vált idők folyamán mintegy örökké modern mintaképpé, akinél a test és lélek egyensúlyban van s minden egyházi vonatkozástól mentesen minden magyar ifjú a magáénak vallhatja Imre herceget, aki a 10-dik cserkész törvényt minden tekintetben valóra váltotta. De a halál ifjúsága virágában elragadta. Úgy halt meg mint Zrínyi Miklós, a költő: vadászaton egy vadkan közára kötött vérzett el.

Atyja és a magyarság sokat várt ettől a hercegtől. Ezért írta meg István király Imre herceghez „erkölcsi intelmeit a jó kormányzatról,“ amelyekben a bölcs atya így szól többek közt szent életű fiához:

„Nem restellek neked, szerelmes fiam, míg életemben vagyok, tanítást, parancsokat, tanácsokat adni, hogy a magad s alattvalóid életét azok szerint intézd. Légy engedelmes, fiam; ki kincsek és gyönyörűségek között neveltettél, nem ismered a háborúk súlyos munkáját. Itt az idő, hogy elhagyd a puhaság párnáját, keményítsd meg a lelkedet. Légy állhatatos a keresztény hitben. Viseld sziveden az egyház gondját. A főpapok legyenek tanácsadóid; a világi urakat tekintsed úgy, mintha atyáid, testvéreid volnának.

Harag, kevélység, távol legyen tőled. Ítéleteidben légy türelmes és irgalmas. Imádkozzál buzgón, légy kegyes, könyörületes és szeresd az erényt."

Az idegenekre is felhívja a figyelmét. „Oly nagy a haszna a jövevény férfiak és vendégeknek, kik magukkal hoznak hülönböző nyelveket és szokásokat, különböző ismereteket és fegyvereket. Az egynyelvű és egyerkölcsű ország gyarló és gyöngé. Azért meghagyom neked, fiam, hogy jóakarattal lásd és becsületben tartsd őket."

Ilyen humánus, kiválóan ésszerű elvekre tanította István király a fiát, aki minden tekintetben nagy remények hordozója volt. A sors azonban másképp rendelkezett. Imre hercegből nem lett király, de nemes erényeivel szent daliává, a magyar ifjúság lelki vezérévé, örök példaképévé.

SCHERER LAJOS

A népek tanító mestere

Írta: SZALATNAI REZSŐ

„Magyar nemzetem, törekedjél, hogy legyen magyar könyveid. Gazdagítsd hazádat jó és bölcs, saját nyelveden írt könyvekkel! Abból tanítsd az ifjúságot, abba tedd le nyelvednek kincseit! Oh magyarjaim, ne vágyjatok idegen iskolák és könyvek után, hanem szereztek magatoknak hazátokban gazdag aratást." Ezekkel a szavakkal vett búcsút Sárospataktól majdnem háromszáz esztendővel ezelőtt minden idők legnagyobb nevelője: Komenszky János Ámos. Ezt pedig egy könyvben olvasom róla, melyet nemrég adott ki Komenszky-breviárium címmel Szerényi Ferdinánd dr.

Ha van könyv és tanítás, amelyre hallgatni lehet és hallgatni életet jelent, úgy éppen Komenszky az. Nem kopott díszként kapta ő a népek tanító mestere címet. Európa népei között vándorolt egész életén át, a nagy száműzött, aki lelkében hordta nemzete széltiprását és megaláztatását s a legvéresebb vallásháború idején leült az asztalához, hogy megírja a jobb kor felé hajló társadalom katekizmusát. A kis gyermektől a meglelt emberig utakat és állomásokat épített, amelyeken elhelyezte a nevelés és tanítás padjait. Az ő nevelési rendszerei, az ő tanításai századok óta is eleven, húsbavágó erők, melyeket be kell fogni a nevelés áramaiba, hogy világépítő erővé nőjjenek. Kétszeresen áll ez a tétel Középeurópára!

A tanító mester. Egy morvaországi faluban született Hollandiában halt meg. Egész életében a boldogságot kereste, az igaz lélek jó életét, s jót mindig csak másoknak adott. Mindenét odaadta s ezzel gazdagodott, mert a szív azzal gazdagszik, amit odaad. Hős volt és próféta, aki megjövendölte a nemzetek jövőjét és kijelölte a kultúrák útját. Forradalomból jött a világra, az ő oldala mellett buzogányos táboriták születtek és meghajló kegyességű anarkisták, mint Chelcsicky meg a cseh testvérek. Ennek a kegyességnek, mely a cseh huszita forradalmat olyan yira jellemzi, egyesülése Komenszky. Az élet

fő célja, mondja, a rend. Rend mindenben, rend és rendszeresség, béke és bölcsesség, összhang és szépség: ezt hirdette ő. Hisz a haladásban, mert az emberiség, mint az egyes ember, mindig tanúl, egyre fejlődik. Vallásos lélek s mi több, utolsó püspöke és filozófiai teteje a cseh testvérek szektájának, aki élete vége felé misztikumokba menekül és a világ végét várja. Gyűlöli a háborút és nem tartja fontosnak az államot, mert fontosabb és az emberiség nevelésére nézve nagyobb: az iskola. A szabadság szerelmese és az egyenlőség harcosa, aki sohasem volt szabad és egyenlő másokkal. Nem a szavakat tanította, hanem gondolatokat tűzött az emberek fölé világosságnak. Egyszerű és természetes ember volt, aki egyszerűséget és természetességet tanított. A fül helyett a szemre helyezte a fősúlyt és ez volt a legnagyobb nevelési újítása, amelyik medret vágott egész rendszere számára. Dolgokat és fogalmakat magyarázott, igazi tanító volt, aki nem baltal, hanem szeretettel tanított. Iskolarendszereket dolgozott ki, először figyelmeztette az embereket a testgyakorlásra, és elsőül tört lándzsát az anyanyelv tanítása és ápolása mellett. Meg kell ismerni benne azt, aki valóban volt és akinek máig maradt Európa számára. Nemzeti nevelő volt és senki sem téved, ha azt mondja, hogy a cseh nemzet öntudatosodásának és civilizációs magasságának mértékét Komenszkyval érte el. Olyan nemzeti nevelő volt ő, mint amilyenek a magyar történelem állítja a politikus és nemzetgazdász Széchenyit, vagy amilyenek egész teljességében indult szegény Apácai Cseri János.

Gentis felicitas. A sors különös játéka folytán azt, amit a nemzetek kifejlődésének és kivirágzásának szánt a maga eszméiből, a magyar nemzetnek írta meg, Rákóczy György fejedelemnek ajánlva 1652-ben. Ennek a könyvnek a címe: Gentis felicitas, ami magyarul annyit tesz, mint, a nép boldogsága. Három példányban van meg ez a könyv, még pedig kettő a kolozsvári refor-

mátus theológia könyvtárában, egy pedig a budapesti egyetemi könyvtárban. A könyvet Kertész Abrahám nagyváradi nyomdájában nyomták 1659-ben. Komenszky barátja, Enyedi Sámuel nagyváradi rektor rendezte nyomda alá. Ki hinné, hogy Komenszky kis könyvének még ma is lényeges tartalma van, holott azóta két század repült el a magyar dolgok felett. Komenszky jól belenézett a magyar történelembe, az akkori magyar lársadalom arcába. Egy nemzet igazi boldogságát csak úgy érheti el, — mondja — ha erkölceivel, szabadságával, békével és egyetértéssel, saját erejéből és saját kormányzásából építi ki a maga jövőjét. Ezért 18 pontban foglalja össze a magyar nemzet boldogulásának feltételeit. „Te kedves nép — írja Komenszky — magad álsz szerencsédnek úljában, amíg megkísértésed idejét fel nem ismered. Oh, bár csak idejében, nehéz órákban megismernéd, mi szolgálja békességedet! Oh bár csak megfogadnád a tanácsot, ha még teheted.“ És itt vannak a tanácsok: Számosságtól, jó földtől, az idegekkel való nem keveredéstől, jó szomszédságtól, harci készségektől, benső egyetértéstől, jó törvényektől, bölcs főhatalomtól, amelyik a népből való legyen, az általános szabadságtól, a szellemi és testi erők frissességétől, az ezermesterségtől, dús javaktól, jó közbiztonságtól, jó neveléstől, igaz vallástól, „Isten kegyelmétől és a népek elismerésétől függ a magyarság boldogulása.

Szerényi Ferdinánd könyvének legnagyobb értéke az, hogy érthetően, világosan megmagyarázza Komenszky minden egyes tételét. Hadd álljon itt néhány idézet belőle: „Hangyaszorgalom biztosítja csak egy nép boldogságát, de mi a Pató Pálok népe vagyunk, akik keleti restséggel mondjuk mindenre: ráérünk mi arra még! Az ezermesterségben szerencsésebbek vagyunk, akad közöttünk nem egy mindenhez érő mester, de uraink soraiban ma is megvan még a munkától való idegenkedés: a két keze munkájáért szegyenkezik, aki úrnak akar látszani. Ahogy a kínai urak araszos körmökkel növesztenek, hogy mulassák, nem koptatják őket, kézzel nem dolgoznak, úgy nálunk sincs még meg a teljes becsülete a kézművességnek. Pedig, aki egész ember akar lenni, annak agyát, nyelvét és kezét egyformán kell művelnie“. Továbbá pedig így ír: „A magunk erejével okosan, kitarlóan és derékasan kell bánnunk. Kitűzött, határozott céllal dolgozzunk, mielőtt valamit teszünk, mert ha cselekvésünk közepette vagy éppen a véghezvitt felt után jön meg az okosságunk, akkor bizony későn jön. Terveinket ne fecsegjük ki, ne kérkedjünk, hogy meg ne hiúsíthassák munkánkat. Bátorság és kitarlás biztosíthatja a sikert. Ma persze a hősiességnek egészen más fajtájára van szükségünk, mint a Rákócziak korában volt. A békés munkának a vezéreit kell vezéreinkké választanunk“.

A **breviárium** tizennyolc fejezetben tárgyalja Komenszkyt, s röviden ismerteti összes műveit is. Szerényi Ferdinánd tagadhatatlanul fontos munkát végzett ezzel a könyvvel, hisz a kisebbségi magyarság szeme elé olyan szövszólót állított a nagy tanítómester szavainak korszerűségével, amelyet keresve se lehet találni manapság. Illő, hogy ez a könyv magyar vademecum legyen ebben az országban mindazoknak, akik a magyarság jövőjével törődnek és érte őszintén dolgozni akarnak

GYALOG

„Jár a baba!“ — mindazóta
Gyalog jártam én,
Legföltebb ha embérségtől
A más szekerén.
Gözösön is csak szükségből:
A harmadikon,
S át a Tiszán két garasért
Kompon, ladikon,

Többi utam gyalog tettem
Síkon és hegyen, —
Úristennek ezer hála
Miatta legyen!
Gyalog járok mostaniglan:
Obsitos diák. —
Csak a gyalogjáró tudja:
Hány hét a világ?

Csak a gyalogjáró tudja:
Hol terem virág;
S hol keltok és nerekedtek
Nagyra semmi fák?
Hol s hogy épül madárfészek.
Mit jelent a dal?
Vilárvágtá cserfa törén
Hogy nő fiatal? . . .

Gyalogjáró más gyaloggal
Köz szükségét ér, —
Kezet fognak, s megtalálják:
Hol van híves ér?
Gondjaikat összedadják,
Meg is felezik. —
Jörendőllő kakukmadár
Jósol jót nekik . . .

Gyalogjáró a hintónak,
— Isten tudja: mér' —
A virágát szorongatva,
Jókorost kiter:
De, ha azt a hintót látja,
Hogy fölbillenik:
Ojafut a gyalogjáró,
És segít: Nekik, —
Azt se kérdi: Kik?

Vége van a rigmus-árulgatásnak!

Írta: Jarnó József

A sötét szobácskában hangosakat köhögött a beteg. A ház előtt olajozatlan kerekű vásároszekerek nyikorogtak s olykor behallatszott a betegszobába egy-egy korcsmaízü káromkodás is.

Az ajtó egyik hasadékan belopakodott a szobába egy fáradt, délutáni napsugár s ez, mint valami kellemetlenkedni akaró öregúr, ingerkedett a beteggel:

— Látod: csak itt van ilyen undorító sötétség, — odakint élet van, tavasz van!

A beteg vad, nekikeseredett szemekkel nézett maga elé. Nyomor-ványasztotta lüdejéből néha felfreccsent egy-egy száraz, kínlódó köhögés. A szobában csend volt, csak az öreg bútorok nyek-kentek egyet-egyét, mikor a beteg nagy neki-fohászkodásokkal állodította magát egyik oldaláról a másikra.

Kiszikkadt, sárgakéjú öregasszony nyitott be a szobába:

— Kértél valamit, Miska?

A kérdésre csak fuldokló köhögés válaszolt a párnák közül.

Az öregasszony tanácstalanul topogott az ágy mellett:

— Megmondtam neked, hogy ne menj el a temetésre, most hát itt van... Még jobban meghűtölte magad. Sohase is tudtál vigyázni magadra: féléjszakákat átcsavarogni a fűzesben, napokat járni, hogy még az édesanyja se tudja, hogy hol van! Most aztán fekszik az ágyban és úgy köhög, hogy még a szentek is meghallják az égben...

— Ne bántson már, édesanyám! most már mindig jó fiú leszek — vinnyogta egy vékony hang a dunnák alól.

— Még hogy én bántlak! Talán bántás az...

— Dehogy is, édesanyám, csak ígérem, hogy most már ki se megyek többé a házból, talán ezt az ágyat se hagyom már el. — próbálkozott tréfálni a beteg, de ezen a sipoló hangon olyan komolyan hangzott a tréfás szó, hogy az öregasszony elsírta rá magát.

... A sírásra felijedt a beteg is: most rémlett fel először előtte a halál. A hátán végigfutott a hideg: sokszor gondolt már a halálra, — de akkor egészséges volt... Akkor még tréfás szavakat mondott a halálról, vidám versekben énekelte meg, — de most valahogyan elment a tréfálkozó kedve. Nagyon közel érezte magához a csontos urat és — félt tőle.

Az öregasszony sírós szipákolása csak még jobban elmélyítette a betegszobára rátelepedett csendet.

— Édesanyám, — szólalt meg végre a beteg, — jött-e már válasz a tipográfustól?

— Nem jött még. Mindig csak azt a tipo-

gráfust várod, mintha egyéb gondod se lenne, mint hogy milyen belükkal nyomják ki azokat a verseket... Inkább arra vigyáznál, hogy le ne rázd magadról a dunnát, amikor kiver a forróság, — aggodalmaskodott az öregasszony s oda-lipegett az ágyhoz, hogy megigazítsa a félrecsúszott dunnát és felveregesse az átforrósodott vánkosokat.

A beteg vadnézésű szemei megszelídültek egy percre, mikor megérezte a gondoskodó kezeket. Az anyját nézte, ezt a munkabafáradt, ráncoskéjú öregasszonyt, aki lassan visszament a karszékéhez s beleereszkedett.

... A beteg agyában sebesen kergelőztek a gondolatok, melyeket már kissé átfűtött a láz is.

— Néhány nap múlva készen lesz a könyv... A könyvem! Egy sereg vers, melyek vándorlás közben, országútszélen, korcsmapadon, vagy nemesi kúriák cselédtraktusán íródtak... Egy darab az életemből... Szerelmes versek... Lilla... Persze, ő most már asszony. Talán gyereke is van. Az ura pedig erős, egészséges ember. Jól bírja magát. Dolgozik. Nem ír verseket.

... Annyira belehevült gondolataiba, hogy hangosan kiabálva fejezte be őket:

— Igy persze boldog lehet az asszony!

— Kicsoda? — riadt fel hirtelen az öregasszony, aki már lassan-lassan beleszunyókált a siránkozásba.

A beteg nem válaszolt. Leszorította a szemhéjaát, hogy elhitesse: alszik... Nyugodt arcot erőltetett magára, pedig a fejében boszorkánytáncot jártak az emlékezősek:

— Tanári állás a Dunántúlon... Igy talán lehetett volna, — de csavargó poéta?... Nem való férjnek az ilyen! Hát ha még szegénynek a tüdeje is sípol! Az ilyen csak arra jó, hogy ünnepi ódákat írjon néhány aranyért!...

... Lángolva tüzelt benne az ismeretlen eleni gyűlölet. Sovány, vértelen keze ökölbe szorult. Útni szeretett volna. Akárkit. Embert.

Felkönyökölt az ágyban, de nem bírta a karja, visszasett. A tehetetlenség érzése mázsás súllyal feküdt a mellére. A szeméből, mely dühösen, gyűlölködve tüzelt, lassan megindultak a könnyek.

A Forgách-kastélyban vidám mulatozás járta. Farsang utolsó napját ünnepelték. A nagybőjt már előrevetette az árnyékát és a fiatalok még ki akarták tombolni egyszer, bucsúzóul a jókedvüket. A kastély nagytermében cigánybanda húzta a csárdást és a nekilelkesült fiatalurak ugyancsak megforgatták a kipirult lánykákat, menyecskéket.

Egy borzashajú, fiatal nemes, akin erősen

meglátszott már, hogy a farsangi éjszakák közül keveset töltött az ágyban, dirigálta a cigányt. Fáradhatatlan volt, s nem engedte a cigánynak se, hogy észrevehesse a tolakodó fáradtságot. Ha a bandából valaki lekonyuló fejjel kezdett nyugovó után kívánczolni, gyorsan előkerült a boroskancsó, hogy hideg levével új kedvet teremtsen a muzsikához.

A társaság már lassan párokra oszlott s a kastély mindenik zugában akadt már egy-egy fiatal emberpár, amelyik kipirult arccal tervezte a maga boldog jövődjét. A mamák, akik elálmosodva a farsangi mulatságoktól, kívánczva várták már a nyugodalmass adventi időt, elégedett szemekkel figyelték a párokat, akiket rövidesen egy életre fog összefűzni a pap áldó keze.

Már erősen közeledt az éjféle óra, de a párok még ropták a csárdást, mintha abba se akarnák hagyni húsvét hajnaláig. A fiatal arszlánok nyakából álzadottan csüggték a csipkés nyakkendők, s bizony zilált volt már a hölgyek tornyos frizurája is, melyeket oly nagy gonddal készítettek elő a farsangi mulatozásokra a szorgos anyakezek.

A terem egyik sarkában öregedő urak diszkuráltak. Egyik-másikat már szinte elkapta a farsangi forgószél, s ezek olyan szemekkel néztek végig a fiatalság perdülő seregén, mintha már táncosnőt akarnának válaszolni maguknak belőle.

Két fiatal levante a terem közepére bokázott s ott járta a táncot, szembe egymással, hangosakat kurjongatva, nagyokat csapva csizmájuk szájára. A Forgách-kastély vendégei úgy búcsúztak Karnevál hercegétől, mintha sohase akarnák igazán úljára bocsájtani.

* * *

A messzeségben halkán megkondult az adventi harangszó. A táncoló társaság felfigyelt a farsangot temető harangzúgásra és a borzasfejű fiatalember, aki cimbalomszéken ülve vezényelte a cigányt, leintette a csárdást, felugrott egy asztal telejére és harsányan kiáltotta el:

— Búcsúztatom Karnevál hercegét!

Vidám „halljuk“ kiáltások feleltek s a terem mindenik sarkából gomolyogva tódultak a fiatalok, hogy meghallgassák az utolsó farsangi toasztot.

A fiatalember szavalni kezdett:

Üzök már a farsangot;
Bor, muzsika, tánc, mulatság, —
Kevés törődés, fáradság,
Kik hajdan itt mulattatok,
A közhelyről oszlojatok!
Kongatják a harangot:
Üzök már a farsangot!

Fussatok hát jó napok!
Tíz hete már, hogy vígsággal
Játszódtatok a világgal;
De itt lepnek a papok:
Fussatok hát vig napok!

Itt a bőjt: koplaljatok!
Itt van s izellen olajja
A csókokat mind felnyalja,

Szent ételt is szopjatok;
Itt a bőjt: koplaljatok!

Most nyugodjunk: adiő!
Pislog a dáma s gavallér:
Beteg s oda a sok tallér.
Majd megjő tán egészsége,
Hervadó kedve s szépsége;
A költség is tán kijő:
Most nyugodjunk: adiő!

Hangos, vidám kacagás fogadta a farsangzáró szavalatot. A kastély kapuja előtt már türelmetlenül rázták csengőiket a vendégurak szánjai elé fogott paripák.

Az idősebbek már nagyon nekikészültek az indulásnak, a terem közepére csődült fiatalság azonban sehogyse akart még elszakadni az elparentált farsangtól. Forró, búcsúzkodó kézszorítások ígértek új találkozást egymásnak. A farsang jónéhány jegyváltást készített elő megint.

A páranlanul maradt fiatalurak, pohárral kezükben, Szentpáli köré csoportosultak, aki az imént mondott búcsúztatót Karnevál hercegére.

— Ügyes szavalt volt ez, Ferenc, — bókolt az egyik ifjú, — de nem is tudtuk, hogy te verseket is faragsz!

— Nem is én csináltam, nincs nekem kedvem az ilyesmire. Valami vándortanítótól hallottam egyszer: megkértem, hogy írná le nekem. Az szokott ilyesmit kifundálni, — hű, hogy is hívták, — no lám: nem elfelejtettem a nevét!

— Csokonai Vitéz Mihály, — szólalt meg a házigazda, aki éppen elment a csoport mellett — itt a kastélyban is tanítoskodott egy darabig.

— Igen, igen, már emlékszem. Csokonai Vitéz Mihály. Olyan vékonydongájú legényke volt, akibe csak úgy hálni járt a lélek, — de azért nagyon ügyeseket tudott kitalálni...

... Az általános búcsúzkodás csakhamar szétsodorta a kis csoportot s néhány perc múlva hangos csengőjű szánok repültek a csikorgó havon, vitték hazafelé a Forgách-kastély farsangi vendégeit.

* * *

A füledtlegegőjű debreceni kisszobában, behúnyt szemekkel, ziháló mellel feküdt az ágyon a beteg. Mellette állott az édesanyja s egy szakállas, komoly úr, az orvos. Az asztalon sápadt fényvel pislákkolt a mécses, csak néha lobbant egyet-egyet, mikor a játékos télvégi szél megvártta az ablakokat.

... A beteg hangosan felnyögött.

— Fiam, Miska, fáj valami? — jaidult fel az öregaszonyból a féltés.

Nem kapott választ. Néhány perc múlva a beteg felnyitotta a szemét. Idegenül nézett körül a sötét szobácskában: s beszélni kezdett!

— Igen. Megírom. Most már meg kell írni! Elég volt az állást koldulगतó házalásokból. Irni kell, nem szépszavú köszöntőket nemes urak nevenapjára, nem borközi disznóságokat kell

versbeszedni, hogy elhásjasodott öregurak néhány tallért kacagjanak ki a bugyellárisukból... Nem! Irni kell, komolyan, nekikészülve: meg kell írni a magyarság hőskölteményét, az Árpád-eposzt! Meg fogom írni: az egész ország fel fog figyelni a szavamra. Meg fog mozdulni itt minden, minden! ... Felült az ágyban, látomást-látó szemei nagyra táglultak és a szája hangos, harsonnai szóval kiállotta bele a farsangvégi éjszakába:

— Vége van a rigmus-árgulgatásnak! Alkotni akarok: magamnak, mindenkinek!

— Miska fiam, meghütöd magad! — próbálta betakarni a beteget az édesanyja.

— Agónia, — mondotta csendesen az orvos s készülődni kezdett az elmenetelre.

Az ágy mellett, az asztalra borulva, zokogoli a gondtéptarcú öregasszony, Csokonai Vitéz Mihály édesanyja.

VESSZÜNK ÖSSZE!

Írta: Beszédes Lajos

Azon kell kezdenem, hogy a háborúban nagyot csalódtunk. Alig vártuk már frontra indulásunkat és front helyett Galiciában egy ismeretlen nevű városban szálltunk ki a vonatból éjfél-tájban, dermesztő hideg, északi szélben. Hajnalig meneteltünk. Egy Slonsko nevű faluban állapodtunk meg, ahol két nap múlva megtudtuk, hogy ott a „kiképző csoport“ kötelékében vagyunk. Olyan jó dolgunk volt, hogy embereink közül azok, akik érzékenyebb természetűek voltak a Gondviseléstől megverve, megszöktek ki a harctérre. De hiába, három nap alatt megint csak visszahozták őket. Mi, tizennyolc éves tisztiskolát végzett tisztjelöltek, rövidesen megtudtuk, hogy a „kardos“ tisztiskolába leszünk vezényelve. Ahol ugyan a kardnak színét sem láttuk, hanem újra elkezdtük — már negyedszer — de most a német kiképzés drilljével fűszerezve az egyenkénti kiképzést. Hátizsákot, tölténylaskát és puskát kaptunk a kivonuláshoz. Reggel, délben meg este pedig könnyű ételneműeket, hogy gyorsabban mozoghassunk. Emiatt vesszünk egyszer majdnem össze kényeres jó pajtlással, Zolival is.

Drohobyc nagy petróleum mezőin Raniovice nevű faluban laktunk egy lengyel paraszt családnak egyellen szobájában. A „laktunk“ itt a következőképpen értendő: a közepes szoba egy negyedét betöltötte a kemence. Másik negyedét a kemencétől a falig a vastag deszkából készült pricc, ahol a háziak fiatalabb családtagjai aludtak, az idősebbek a kemence tetején. Harmadik negyedét az asztalnak használt láda a falmelletti padokkal és azt a tért, amely az ajtó kinyitásakor még megmaradt, mi foglaltuk le esténként a pitvarból behozott emeletes nyszolyánkkal.

Rövid idő alatt mindketten elismertük, hogy vacsoráért-járásunk felesleges energia pazarlás. Mert két porció is elért egy csajkában, meg nem is volt érte érdemes elmenni. De azért mindenki elvitte a vacsorát, sőt meg is ettük, mert nem volt más. A faluban is nagy volt a nyomorúság, hol orosz, hol monarchiabeli, hol német katonák laktak, még jó, hogy a házakat is meg nem ették. Szolgálatot szerveztünk tehát és felváltva hordtuk a vacsorát egy csajkában. Ennek megvolt az az előnye is, hogy egymást

szidhattuk keserű humorral, hogy: „No, már megint mit hoztál?“

Azon az estén Zoli volt a soros. Jól lehelte értesülve a menü fogásainak számáról, mert sötét arccal csak egy csajkát vitt el. Pedig hát igazán éhesek voltunk!

Meghozta Zoli a csajkában gőzöljő barnás, fekete lötytöt. „Aszalt szilva, nem kávé.“ Jelentette be fölösleges buzgalommal. Mintha nem lett volna mindegy, hogy a feketekávénak, vagy ennek elköltése után maradunk éhesek. Nem feleltem, csak lestem Zolit, mikor köthetek bele.

Zoli pedig jól átgondolt, fontoskodó mozdulatokkal saját csajkáját az asztalra tette, balkezének öt újja között beleszúrta a vacsora levét. Az ő csajkájában maradt az estéli összes szilárd-nemű táplálékunk, vagy 20 szem főtt aszalt szilva. Hogy az osztás igazságosabb legyen, a két csajkafedőre kezdte a szilva szemeket kiolvasni; „Egy—egy, kettő—kettő“.

Közbeszólók: „Te Zoli, igen kevés ez a szilva.“ Olvas tovább: „Három—három, négy—négy.“ Én: „Mondom, fene kevés ez a szilva!“

Zoli: „Hat-hat. Ne járjon a szád!“

„Fölöttébb gyanusan kevés ez a szilva!“

„Hét- hét. Majd otthon több lesz, meg kirántott borjú húst is kapsz hozzá!“

„Mondd Zoli, hány szemet ettél meg az úton?“ (Jól tudtam, hogy hozzá sem nyúlt.)

„Aujnye a nemjóját, ha még egy szót szólsz, hát baj lesz!“

„Elég baj az, hogy megetted a felét.“

Erre a végszóra Zoli a két csajkát fedelestül, szilvástul és levesestül kivágta a pitvarajtón keresztül az udvarra. És-mint székely bajtársaink mondták, „drága jó“-vacsoránk az udvar sarában lelte végzetét.

Zoli most nyugodtan szemembe nézett.

„Haragszol?“ kérdezte.

„Már hogy haragudnék!“

„Akkor hát szerbusz!“ s a jobbát nyujtotta.

Kezet fogtunk. Egyszerre indultunk a sárban heverő csajkáinkért. Majd megmosván őket, vigyázz állásban kezdtük a kemencén trónoló háziasszonnyal tört-lengyel nyelven a tárgyalást valami tejtermék irányában, mert enni kell.

Kislány-szövetség

A Mi Lapunk leányolvasói számára írta: Ego

Öt kislány feküdt a fűben. Nagyon messziről, más-más országból kerültek együvé ebbe a dus svájei fűbe.

Az egyik könyökére támaszkodva, tenyerébe hajtotta fejét és ábrándosan oda messzire — haza — gondolt.

A másik babáját öltöztette. Már mindegyik lány varrt neki ruhát: hazája nemzeti viseletét. Jól illett a szép kis művészbábura mindegyik. De telhetetlen anyja még többet akart barátnőiből kicsikarni: pártát, berakott skót szoknyát, kettős kötényt, rojtos selyemkendőt, gyöngyövet. . .

Cissy, az élénk, hangos és mindig jókedvű amerikai leány, szónokolt. Beszélni mindennél jobban szeretett.

— Látjátok, gyermekeim, ez a két hónap milyen szépen összeforrasztott bennünket! El sem akarom hinni, hogy szeptemberben mindegyik hazamegy a maga országába és többé eszébe sem jut ez a drága, édes nyári kompániája. . .

— Hiszen megfogadtuk, hogy kéthetenként írunk egymásnak — szólott Hilde, a széke német gyermek. — Láttam lent a városban óriási levélpapírost, nagyon vékony, abból tíz lapot is beletehet az ember a borítékba, egyszerű, egyszerű portóval. Egész lelkemet, két hétre való gondolataimat beleírom tíz olyan oldalba.

— Jaj, ez olyan elcsépett, ócska dolog — nevetett Inge, a dán leány. — Minden ifjúsági könyvben leveleznek egymással az intézeti lányok és végül elveszi az egyiket a másiknak az unokabátyja. Rengeteg házasság van a történet végén, az ilyesmi ügysem lehet igaz.

— Miért nem? — szólott Margaret. — Én igenis azt indítványozom, hogy levelezzünk, nem bánom, akár franciául, akár angolul. És látogassuk meg egymást. Illussal már megbeszéltem, hogy ő a télen eljön hozzánk Angliába, jól megtanul angolul, elvégez valamilyen kereskedelmi vagy szociális tanfolyamot, tavasszal pedig én megyek el hozzájuk Magyarországra. Ha a bátyámmal megbarátkoznak, nem bánom, akár meg is házasodhatnak; és ha nekem megtetszik Illus unokabátyja, akiről annyit beszél, akkor nem bánom, hozzá megyek feleségül.

— Nem bánom, nem bánom! Te olyan mulatságos vagy, Margaret! — nevetett Cissy. — Ezzel még semmi sincs elintézve. Annyi ilyen lányegylet, Kränzchen, levelező társaság van a világon! Ez igen közönséges ügy és egyszerű időtöltés. Az anyámnak is voltak ilyen lánykori barátnői, akikkel együtt nevelkedett Németországban, — mindent megírtak egymásnak, ki kérte meg a kezüket, milyen színű ruhában voltak az esküvőjükön a koszorúslányaik és hány gyerekük van és milyen gazdagok. Aztán jött a háború és most már semmit

sem tudnak egymásról.

— De mi ne hagyjuk a barátságunkat tönkremenni! — szólott haragosan Inge. — Mi maradjunk továbbra is jóban.

— Tudjátok mit, gyerekek! Csináljunk szövetséget! — szólott Margaret. — Az sokkal jobb, mint valami buta, gyerekes lányegyesület!

— Talán népszövetséget akarnál csinálni belőlünk, ötünköt? —

— Igen bizony — felelte komolyan Margaret. — Én azt úgy képezem, hogy otthon elmesélem mindazt, amit Illustól és Hildától, meg tőled, Inge, a ti országotokról hallottam. A képeket is elviszem, amiket tőletek kaptam. És ti elmondjátok otthon, hogy mi hogyan élünk és mennyit dolgozunk és mennyit sportolunk és milyen kevés diszes ruhánk van.

— No és aztán? Aztán talán pénzt gyűjtünk egymásnak? — kérdezte Cissy, aki mindig csak a pénzügytéstől félt. Neki volt a legtöbb költőpénze, de huszadikáig már mind elvásáraolta. — Nem akarok gyűjteni!

— Én sem. Nem ilyesmiről van szó. Én már értem, mit akar Margarét — szólott Hilde. — Megbarátkoztatjuk a családunkat és barátainkat a ti családokkal és barátaitokkal. Ez nem is olyan bolondság!

— Nem, ez csakugyan érdekes dolog, ilyenről még nem hallottam. Ez rettenetesen imponál majd az én clevelandi barátnőimnek, ez az új szövetség! — szólott Cissy.

— Nekem is nagyon tetszik ez a terv, — szólott Illus, a kis magyar leány. — De szeretnék hozzátok mindjárt valami egészen józan kérdést intézni. A bátyám, aki vegyész, ösztöndíjat kapott, hogy külföldre mehessen tanulni. Ha Amerikába, teszem Clevelandba, vagy Londonba vagy Berlinbe vagy Kopenhágába menne, ti, azaz szüleitek, szívesen látnátok és utbaigazítanátok?

— De milyen szívesen! — kiáltotta mind a négy leány. — Csak jöjjen!

— Még valamit kérlek tőletek. A nővérem barátnője, aki iparművésznő, most készül ki Párizsba, egy évre. Mit gondoltok, szólhatok társnőknöknek, Clairenek, aki párizsi, — hogy törődjön vele, ha a levelemmel felkeresi? — folytatta kérdezősködését Illus, aki tudni akarta: komolyan gondolják-e barátnői azt a szövetséget.

— Persze, hogy szólhatsz Clairenek! Mi is szólunk neki és Giuliettának, Ineznek és Sigridnek, hogy ők is lépjenek be a mi szövetségünkbe! — szólott nagyon büszkén, határozottan Cissy. — Holnap veszek a zsebpénzemből sok kicsi szőke és barna babát. És azokat mindenki felöltözteti saját hazája népviseletébe, úgy ahogy Inge öltözteti — de mindig másba — az övét. Így mindnyájunknak

lesz négy szép, eredeti babája. Otthon, fogadó szobámban van egy vitria, abba belerakom az enyémekeket, úgy hogy szépen megfogják egymás kezét. És megfogadom nektek, hogy nem is fogják soha egymás kezét elereszteni.

— Szóljunk Inekének, Lyubának és Karlának is, jó lesz? kérdezte Margaret az ő legkedvesebb barátjától.

— Hogyne, szóljunk! Én igazán örülök, minél többen lépnek a mi szövetségünkbe! — szólott Ilus.

. . . Másnap — esős délután — tíz ország tíz leánya öltöztetett babákat a nagy intézeti asztal mellett. Mindegyiknek volt a poggyászában valami kis honi holmija: himzés, gyöngy, élénkszinű selyem vagy bársony. A délelőtt vásárolt anyagokat ezekkel díszítették és elragadtatással öltöztették a sok szép „hazai” bábút . . . Arra ment az intézet tulajdonosnője és amikor megtudta, hogy a baba csak jelképe ennek a szövetségnek: meghatottan szorította meg tíz ország tíz leányának kezét . . .

Az egységes nyomdai helyesírás*)

A Magyar Nyelvőr (Szarvas Gábor és Simonyi Zsigmond folyóirata) évek óta küzd az egységes magyar helyesírás megteremtése mellett. A cél mindig az volt, hogy megszűnjenek a kétségek és ingadozások, az egyéni szeszélyek és gondatlanságok, és legyen egy olyan könyv, amely az író és a könyvnyomtatót minden kétes kérdésben azonnal útbaigazítja. Ez a gondolat vezette a Korrektorok és Revizorok Körét, midőn magára vállalta az egységes magyar helyesírás szótárának kiadását.

Amióta az Akadémia 1922-ben elfogadta az eddigi u. n. iskolai helyesírás alapelveit, megvolt a szilárd alap az egységes helyesírás megalkotására. A nehézség a részletkérdésekben csak az volt, hogy az akadémiai helyesírás nagyon sok esetben megengedett két- vagy háromféle írásmódot és egyes esetekben nem fogadta el azokat az írásmódokat, amelyeket az élet megszokott. A legnagyobb nehézség az volt, hogy a rövid, alig negyven oldalra terjedő szójegyzék gyakran cserben hagyta azt, aki meg akarta tudni, hogy ezt vagy azt a szót, amelyre kétsége van, hogyan írja le.

A rövid és hosszú *i*, *u*, *ü* magánhangzók, sőt az *ó*, *ö* használatában is következetlenség terjedt el (pl. *árbóc*, *ózon*, *szinbólum*, *kémikus* a helyes *árboe*, *ozon*, *szinbolum*, *komikus* helyett); gyakran találkozunk egyes szavak helytelen írásmódjával, pl. *elképpeszt*, *elképped*, *papagály*, *szerály*, *plebejus*, *egyszersmint*, *kopasz* (eh. *elképeszt*, *elképed*, *kopasz*, *papagáj*, *szeráj*, *plebejus*, *egyszersmind*). A helyes *millennium* és *centenarium* helyett ép ellenkezőleg így írták: *millénium*, *centennárium*. Még sok hasonló példát sorolhatnánk fel annak bizonyítékául, hogy egy kimerítő, lehetőleg teljes helyesírási szótár nélkül nem lehet megteremteni az egységes helyesírást. Ez a tapasztalat bírta rá az Est-lapok szerkesztőségét 1922-ben, még mielőtt az új akadémiai helyesírás megjelent, hogy lapjai és nyomdája számára egységes helyesírást állapítson meg. Ezt a helyesírást elfogadta több más lap és nyomdával is. A két helyesírás között az elvek tekintetében semmiféle eltérés nem volt. Ma még kevesebb az eltérés, mert egyrészt az akadémiai írásmód közeledett a miénkhez, másrészt az egységes helyesírás szótárát összeállítva, még egyszer fontolóra vettük az eltéréseket, s ahol

helyesebbnek tartottuk az akadémiai írásmódot, azt fogadtuk el.

Az akadémiai szabályzat legújabb kiadásában a következő esetekben tért el régi írásmódjától és fogadta el a miénket: *katholikus* helyett *katolikus*, *kháosz* helyett *kaosz* (jobb *káosz*), *klubb* helyett *klub*, *lábbad*, *lábbadoz* helyett *lábadoz*, *stereotíp* helyett *sztereotíp*, *újj* (kézujj) helyett *ujj*.

Viszont az egységes helyesírás könyvében a következő esetekben alkalmazkodtunk az akadémiai írásmódhoz:

1. A *dzs* hang jelölésére ezt a fonetikailag pontosabb írásmódot használjuk.

2. A *benn*, *fenn*, *lenn*, igeikötőket mássalhangzó előtt is két *n* nel írjuk.

3. Az *ahhoz*, *ehhez* szavakat így írjuk, noha a kiejtés inkább az *ához*, *ehéz* alakot kívánja. De következetesen akarunk lenni s két mássalhangzóval írjuk ezeket: *abban*, *avval*, *annak* stb., ne írjunk ebben az egy alakban egy *h* t.

4. Egyes szavakban az akadémiai írásmódhoz alkalmazkodtunk: *gramm* (ha súlyegység; de: *program*, *epigram* stb.), *hiqul*, *húsvét*, *pulyka*, *újonnan*.

Az egységes helyesírás legfőbb szabálya, hogy ne engedjen meg ingadozást s csak egy alakot fogadjon el. Két alakot csak akkor közöl a szótár, ha ezek nem helyesírási változatok, hanem az élőnyelvben egymásmellett használt kiejtésbeli kettőségek vagy nyelvtani alakok, pl. *fel* és *föl*, *ízen* és *üzen*, *közötte* és *közte* stb.

Az egyes szavak írásmódjának megállapításában irányadó elvek, hogy takarékoskodjunk a betűkkel mindenütt, ahol erre jogos ok van. Gyakran ingadozik a helyesírás abban a tekintetben, hogy az idegen szavak végén egy mássalhangzót írjunk-e vagy kettőt. Különösen a kettős *tt* és *kk* írása ad okot a meggondolásra. Az irányadó elv az, hogy ahol a kiejtés és a szó idegen alakja megkívánja a kettős mássalhangzót, azokban a szavakban, írjuk is így: *amulett*, *bajonett*, *balett*, *bankrott*, *bigott*, *brünett*, *duett*, *komplott*, stb. *bakk*, *blokk*, *dokk*. De egy mássalhangzót írunk a szó végén ezekben: *fagót*, *dramolet*, *barak* stb. Az *l*, *-ll* igeiképző használatában is lehet ingadozás, tehát ezeknél az igeiknél is egy alakot kellett elfogadni, amelyhez a helyesírásban ragaszkodunk. Az *-ll*, ha igeikhez járul, mindig két mássalhangzóval írandó:

*) A Magyar Nyelvőr szerkesztőjének, dr. Balassa József, egyetemi magántanár úrnak szíves engedelmével.

fuvall, lehell, lövell. A melléknévből képzett igékben is általános a két *l* betű: *drágállom, javállom, keveselleni, nehezelli, restelleni, sokallani*; de ha más-salhangzó elé kerül, csak egy *l* betűt írunk: *restelni, keveselni.* A *kicsinyelni, rosszalni, földelni,* igéknek általában ezt az alakját használjuk, tehát ezekben az egy mássalhangzós írásmódot ajánljuk. A *remél* és *szégyel* igékben csakis az egy *l* helyes. A takarékoság arra is kötelez bennünket, hogy ne írjunk három mássalhangzót egymásmellett, ha nem okvetlenül szükséges. (Ezért írjuk *kevésbé*, nem pedig *kevésbbé*. Ha jó *kevesbít, helyesbít*, akkor a *kevésbé* is helyes.) Takarékoskodjunk az írásjelekkel, a vesszővel, a kettősponttal, a kötőjellel. A szabályok és a szótár erre nézve is mindig pontosan útbaigazítanak.

A szótár feladata az is, hogy azonnal felvilágosítsa használóját, mikor kell egybeírni a szavakat s mikor marad két külön szó. Ebben a tekintetben is nagy zagyaság uralkodik a lapokban

és könyvekben. Mivel nem volt semmiféle útbaigazító szójegyzék, a legfuresább tarkaságot látjuk. Egybeírják azt, ami világosan két vagy három külön szó, máskor meg szétválasztják a szorosan összetartozó szavakat. Egy olyan napilapban, amelyik sokat ad a saját következetes helyesírására, találtuk ugyanabban a számban ezeket: *jónéhány éve, kiszáratva, soktekintetben*, pedig ezeket két szóba kellett volna írni. Viszont ugyanabban a számban két külön szó: *jég hideg*, holott ezt mindenesetre egy szóba kellett volna írni. Egy másik lap pedig egy szóba írja: *mintahogy*. Ebben a tekintetben az legyen az irányadó elv, hogy az olyan szavakat, melyeket a hang-üly és a tartalom egyggyé forrasztott, írjuk egy szóba. De ahol a mondat elemei (irányzó és jelzett szó, határozószó és ige) világosan külön válnak, ott ne kapcsoljuk őket össze. Egy másik, figyelembeveendő szempont pedig, hogy, ahol lehet, kerüljük a túlságosan hosszú szavakat.

Balassa József

Tichy Kálmán, a festőművész

A Mi Lapunk olvasói már régen ismerik Tichy Kálmánt írásából, gyönyörűséges elbeszéléseiből, sőt néhány rajzának mását is látták már a lapok hasábjain. Azt is tudják, hogy az író Tichy festőművész is, de kevesen láthatták ebbeli alkotásait. A husvét vasárnapja végre a losonci olvasóinknak adott kellemes meglepetést: szemlől szemből csodálhatták a losonci YMCA termében kiállított remek szép képeit. Nézik is sokan.

Ha egy kép előtt megállunk, ránk hat a színek harmóniája, az alakok élethűsége, a jelenetek beszédessége de sokszor úgy vagyunk, hogy a kép tetszik nekünk, de — mint laikusok — nem tudjuk megmondani, miért tetszik? Tetszik, — Kant szerint, — mert szép. De hogy mi az a szép, azt csak érezzük, de rendszerint szavakban nem tudjuk kifejezni.

Ha Tichy képkiallítását szemléljük, majdnem minden jelenlevő azt suttogja: jaj, de szép!

Hát mi itt a szép? Szép a festőművész széles, nagyvonalú előadása, a tanulmányok révén leszűrt tudatosság és a képekről hozzánk szóló egyéniség. A művész eceslje megfogja a nézőt és elvezeti fantáziájának külön útjain. És mindenütt Tichy lelke ragyog felénk lehelletszerű arany himporával. Csupa költészet minden. Látjuk ugyan a természet egyes tárgyait, de minden leegyszerűsített formában, hogy felemeljen egy szebb, mesés világba. A természet reális képei egy földöntúli életről regélnek s a hétköznapok fölé ünnepi fény árad: minden képen ott mosolyog a művész lelke, amely elmélyedő munka árán a mese szárnyain elvisz az általános emberi magaslataira, ahol emberi jellemképek az élet vonásait lehellik, csupa mosoly, derű, életkedv. Ha itt ott előcsillan is egy kis ironia, keserűség, a festő mélyen haragudni

nem tud s mindenre van egy egy engesztelő, megbocsátó szava. Így válik a naturalisztikus, reális vonás idealizmussá, a megszokott hétköznapiasság ünneppé, a természet művészetté. Így lesz a véges ember alkotó művésszé, aki a múlt dolgokat egy örökké érvényes igazságban szemlélteti.

A Tichy képei közt van tájkép és kompozíció. Van olajfestmény, akvarell és krétarajz. Melyik a szebbik? Mind szép, mind a Tichy lelkének a szülőitci. Testvérek.

Gyönyörű a „Káposztavásár”. Csupa paraszt-típus Bámulatos a „Meglepetés”. A csobogó hegyi patakban fürdik egy tündérke, akit a vízért menő erdei manó lep meg. A „Kenyérharc” nak szociális irányzata van. Két lezülött alak egy darab kenyéért kel komoly küzdelemre. Befejezett egészlet alkotnak, belső logikájuk erős, s habár az élet egy-egy kiragadott jelenetét ábrázolják, bennük a természet csak arra való, hogy a képi gondolatait, érzéseit formába önthesse.

Vizrajzai is bámulatosak. Napnyugta a Tát-rában, Forró alkonyat, Őszi köd a Sajóréten, stb. bámulatos színharmóniájukkal éreztetik a művész elmélyedését, tudását és alkotó erejét.

Krétarajzai közül kiemelkedik a Gombacsósz, a Látogatás a gombavárban, stb.

De nehéz íróttal elmondani mindazt, amit a képiro vásznain rögzített meg. Az ilyesmit látni kell. Technika, vonalvezetés, színharmónia, kifejező erő, a képek beszédessége mind megkapó s mind arra szolgál, hogy egy művészi lélek álmait varázsolja elénk: a Tichy egyéniségét. Nagy magyar kultúrérték a Tichy festőművészete. Ezt meg kell becsülnünk, megszeretnünk, mert a nemzet lelke nyilatkozik meg a falakra akasztott képremekekben.

Scherer Lajos

Rejtélyes pozsonyi történetek

Összegejtötte: Benyovszky Károly

Pozsony, az ősi koronázási város, a néplelék mondaszerű kinyilvánítására sohasem volt alkalmas talaj, mindazonáltal fellelhető itt a német telepések germán mondakörének maradványa, néhány Pozsonyban keletkezett és csak Pozsonyra vonatkozó monda, valamint egy-két magyar eredetű monda is. A mondák keletkezésének alapfeltétele a nép nyelvi, vallási, nemzeti és érzelmi egysége, ami — talán Szegedet, Debreczent és Kecskemétet kivéve — nemcsak Pozsonyban, hanem Magyarország egyetlen városában sem volt meg. A hivatalos nyelv még a 18-ik században is a latin voll, amelyet Mária Terézia még burkoltan, fia, II. József császár pedig centralisztikus törekvéseivel már egészen nyíltan a német nyelvvel igyekezett helyettesíteni. Kazinczy Ferencnek, a magyar nyelv megújítójának fellépéséig magyarul csak nagyon kevesen beszéltek. Ezért Déryné, az első nagy magyar tragika nagy keserűséggel fel is jegyezte naplójában a magyar színészel hős-korában:

„A főbb rendűek szégyeltek magyarul beszélni, s ha tudtak is, eltagadták ... még a polgárság is. Csak alig lehetett helyel-közzel egy igazi derék magyar polgári házat találni és csakis az

ifjúság pártolta a magyar színészeket. A német színházban a magyar közönség színe tapsolt: a magyarban a diákság s a szegényebb sorsú kézművesek. A német színészek rendes fizetés, néha magyar főúr zsebéből; a magyarnak koldustarisznya. A német színészek nyíltva a külföld fényes palotái; a magyarnak zárva még a haziaiak is.“

Ha most még tekintetbe vesszük, hogy a legtöbb monda keletkezése néhány évszázadra nyúlik vissza, akkor érthetővé válik, hogy miért van az, hogy a Pozsonyban és környékén tellelhető mondák nagy része német eredetű.

A legjellegzetesebb német eredetű mondák egyike a pozsonyi *nehéz kocsi* mondája. E monda szerint a régi Szél utcában, amely ma Jókai Mór kiváló költőnk és regényírónk nevét viseli, egy tejes asszony lakott, aki állandóan teheneket tartott. Ha senkinek sem volt teje az egész városban, neki biztosan volt. Amikor a szomszéd tehenei tej helyett vért adtak, akkor azt neki tulaj-

donították és azt állították, hogy ő az ördöggel cimborázik. Ezért kerülték is az asszonyt. Még ma is tudnak róla, hogy az ördög nehéz kocsiján éjjelente meglátogatta a tejes asszonyt. Egy öreg asszony mesélte nekem nemrég, aki ugyancsak ebben az utcában lakott, hogy édesanyja a nehéz kocsit sokszor hallotta elrobogni a tejes asszony háza fölött. Egyszer éjfél felé, amikor felébredt, iszonyú robajjal közeledett, az összes ablak megremegett, ő pedig felült ágyában és imádkozott. Amikor a kocsi a tejes asszony háza fölé ért, hirtelen megállt, az ostor pattogott, a kocsi a lovait buzdította, de hirtelen eltűnt ismét minden.

A nehéz kocsi a Főtéri szökőkúttól indult ki és előszeretettel hajtott el az utcakereszteződések fölött. Persze, csak éjnek idején, amikor az utcákon már senkisémet tartózkodott. Ilyenkor

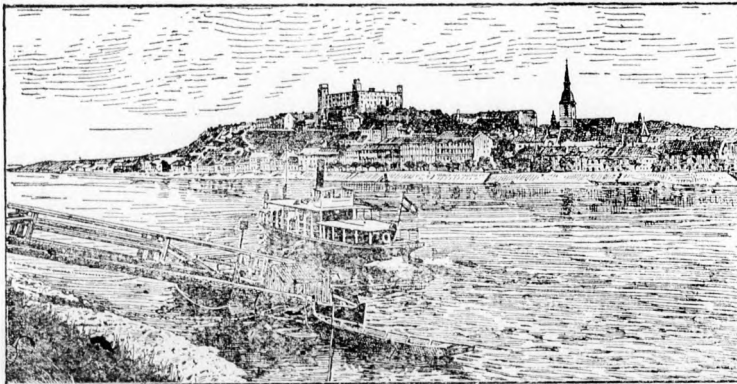
még ablakot sem volt szabad kinyitni, hanem várni kellett, míg a veszedelem elmúlik. Aki dacára annak kinézett az ablakon, ha nem is viltte el őt az ördög azonnal, bizonyos, hogy nagy szarvai nőttek és röviddel rá meg is halt.

A Notre Dame klastroma előtt, a Rózsa utcában, minden harmadik éjjel hajt el a nehéz

kocsi és ha ilyenkor netán valaki kinézne az ablakon, azonnal ördöggé változik, miért is a klastromban még ma is félnek a nehéz kocsi megjelenésétől.

Hasonló mondáról tudnak Sopronban is, ahol éjfél táján egy postás hajt keresztül a város utcáin. A Csallóközben, különösen Somorján, tüzesen jelenik meg a nehéz kocsi, amely egyenesen Pozsonyból jön és a keresztutakat keresi fel előszeretettel.

Egy másik német eredetű monda a pozsonyi *viziember* mondája. Pozsonyban is, mint minden más városban vagy községben, amely folyó vagy tó partján fekszik, látták és hallották sírását, nyöszörgését. A legtöbbet persze a halászok tudnak róla mesélni, akiknek még dédnagyatyjuk azt állította, hogy a félelmetes viziember a sötétség beálltával fel-fel szokott bukanni a Duna habjaiból és szivettépő, velőlrázó jajveszékélésével megzavarja a Duna néma csendjét. Egy pozsonyi polgár, aki a Malomligetben ha-

Pozsony látképe

lászni szokott, találkozott is vele egyszer. Amikor a késő esti órákban magányosan hazaballagott, a víziember a Duna egyik mellékágából ugrott ki hirtelenül, amitől aztán a derék pozsonyi polgár annyira megijedt, hogy futásnak eredt. A Csallóközben két víziember lakását emlegetik. Az egyik víziember Komáromban lakott a Dunában, a másik Pozsony közvetlen közelében. A víziemberek lakása arannyal volt tele; még a por és a szemét is arany volt. A víziember a gázlók táján tartózkodott előszeretettel s itt gyakran elragadta az arra menőket. De a városokat is szerették. Gyakran belátogáltak Pozsonyba is bevásárolni és mindenütt arannyal fizettek. Egészen úgy öltözködtek, mint a közönséges halandók, csak arról lehetett őket megismerni, hogy az ujjaikból csepegett a víz. Ha szárazföldön utaztak, a fuvart jól megfizették. Az a hagyomány is járja, hogy a komáromi fuvarosok gyakran szállították látogatóba Pozsonyba. Egy fuvarért 100 aranyat fizettek.

Nem kevésbé érdekes a pozsonyi *fehér-asszony* mondája is. A Ventúr utca évszázados épületei között a régi pénzverő-ház a leghíresebb. Hatalmas épülettömb ez, amelyben még ma is kétméteres falak, óriási boltívek, sőtél, kezdetleges lépcsők és zegzugos folyosók vannak. Ma öt házból áll ez az épülettömb, melynek tágas udvara, háttérben a régi dóm templom koronás tornyával, Pozsony legfestőibb részei közé tartozik.

Hajdanában híres pénzverő-mesterek műhelyei voltak a házban, a XV.-ik század közepe táján pedig Mátyás király itt alapította az Akadémia Istropolitánát, Magyarország első és legrégebb főiskoláját, amelyen Európa leghíresebb tudósai tartottak előadásokat. Különös hírnévre tett szert ez az épület, amikor Mátyás király 1466 október 16-án a város címeres zászlaja alatt, fényes kísérettel vonult be Pozsonyba s ebben a házban szállt meg.

Később az épület Gmaitel jómódú pozsonyi polgár tulajdonába ment át. Halála után özvegye

élénk lársadalmi életet élt benne, úgy, hogy a ház úrnője szinte fogalomná vált Pozsonyban. Mint minden épületnek, amely titokzatos, zegzugos folyosóival, hatalmas sőtél, boltíves kettős pincével nem akar tudomást szerezni évszázadok elmúlásáról és a kor haladásáról, így ennek a háznak is megvan a maga sajátosság mondája.

Azt mesélik ugyanis, hogy még mai napig kísértet jár a házban. Különösen télen, holdtölte idején, amikor csillogó hótakaró fedi be a nagy udvar rossz kövezetét, éjjel idején titokzatos női alak messze elhaló hangos léptekkel siet a kapu felé. Ajtócsikorgás jelzi, hogy a kísértet célt ért; visszamenni még senki sem hallotta. Csak egyetlen egyszer látták, állítólag évtizedekkel ezelőtt. Gyönyörű holdvilágos éjszaka volt, mikor a kísértet belépett az egyik földszintes lakásba. Szótlanul ült le az asztalhoz, sápadt arcát fehér kezibe temette és eltűnődve gondolkozott. Tiszta hófehér ruhában volt és bájos arcának kísérteties vonásai árnyékban maradtak. Szótlanul, amint jött, úgy is tűnt el, amikor a Székesegyház tornyán egyet ütött az óra, és a kakasok kukorékolása az új nap hajnalának közeledését jelezte. A régi időkben kis korszóval a kezében sietett az udvaron keresztül, majd a korszót a kútra állította, az udvart kíváncsian körüljárta és aztán ismét eltűnt.

Ez a monda apáról fiúra szállt, s a történelmi ház régi lakói még ma is beszélnek sokszor e titokzatos fehér asszonyról, aki az udvarban megjelent.

Vajjon ki lehetett ez a szép fiatal nő, aki a sírban sem tud nyugalmat találni?... Talán a pozsonyi polgár szép özvegye, aki oly sok szép vig napot töltött a házban... senkisémet tudja, soha senki sem fogja megludni.

Tipikus germán monda ez, melyhez hasonló sok német vidéken mesélnek, de Prágának és a csehországi Neuhaus kastélynak is megvan a maga fehér asszonya, akit állítólag akkor öltek meg, amikor Zsiska, a hírneves huszita vezető, született.

(Folytatjuk)

PROHÁSZKA OTTOKÁR

A nagy katolikus teológus, egyházi író és szónok arcképét mutatjuk itt be kedves olvasóinknak, aki az egyházi élet terén éppen olyan missziót teljesített az újabb korban, mint Ady Endre vagy Móricz Zsigmond a magyar líra és elbeszélés terén az irodalomban. 1858-ban Nyitrán született. Középiszokolait Losoncon, Nyitrán, Ka-

locsán és Esztergomban végezte, a teológiát pedig Rómában. Tanár, majd székesfehérvári püspök volt s nagy hatással volt korára életével, tanításával, szónoklataival és írásaival. Sok önálló műve közül felemlítjük a következőket: Isten és a világ. Hare a fűszeregek ellen. A keresztény bűnbánat és bűnbocsánat, stb.

(7)

— Ifjúsági regény —

Előrehajolt:

— Mert nem egész magában a város s nem mindenható egység a falu sem! A kettőre egyszerre van szükség. Mint a fogaskerekék . . . S ami a kerekéket olajozza, simítja, gördülékennyé teszi, az a mi megértő lelkünk s a szeretetünk. Mindig előre, fiam. A kerék mindig előre megy . . .

Megpihent egy kicsit s Lacira nézett.

— A te jelszavad, fiam, az az angol szó: „for ever!“ Azaz, előre! Az én diákkoromban latinul mondtuk, valahogy így: „excelsior.“ De, hisz az mindegy. Mink Verne Gyula regényeiben láttuk az *excelsiort*, ti Svájcban és a Holdrakétában a *for evert*. Mindnyájan a levegőbe néztünk, valahová messzi, a ködös világba és nem vittük észre, hogy a „for ever“-t hadonászó karokra és az *excelsiort* álmodó fejekre itt van szükség a szomszédban. . .

Szivarja tüze szikrázott a sötétben:

— Századok óta élünk egymás mellett. Egy a históriánk, egy a kenyerünk. Urból paraszt lesz, parasztból úr lesz. S idegenül állunk egymással szemben, idegenebbül és hidd el, sokszor ellenségesebbül, mint a dsessz bend négereivel szemben, akiknek zenéjét este játszottátok.

Pista közbevágott lelkesülten:

— Nem játszunk többé dsesszbendet.

Boros bácsi mosolygott.

— Megint nincs igazad, fiam. Csak játszad

bátran, szeretem hallani én is. De játszd a mi nótánkat is. Ezt is, azt is. Hogy mindegyiket tudd, mindegyiket ismerd. Az eszed megérti a néger zene ritmusát. A szived pedig a magyar nóta lelkét. Sirmi és vigasztalódni mégis a magyar nótán fogsz, fiam. Ne felejtsetek el, mint a fogaskerek . . .

*

Laci csendesesen ült a két ember között. Vártak azok türelemmel, ha kell estig is.

— Min törí a fejét, fiatalúr? — emelte fel a fejét az egyik.

Mennyi földről kötnek szerződés? — Kérdezte Pista.

— Egy félhódacska vóna, — nézett az öregebbik a fiatalabra. Az bólintott.

Maguk nagyon szerethetik a földet, bácsi, — mondta egy idő múlva Pista.

Az öregebbik rábólintott:

— Nagyon. Iszen az az életünk. Csakhogy kevés a föld ám és sok a rápályázó. Hej, ha annyi föld vóna, amennyi a munkás kar hozzá . . .

Kitárta a két kezét s elnézett a kertek fölött. Messze, ki a földekre, a szántókra, el, a learatott búzakeresztekre, a gyümölcsfákra és a lucernatáblákra. S ahogy ott nézte, Pistának úgy tűnt, hogy emelkedik a mellette ülő, tornyosodik, hatalmasodik, elfogja a nap árnyékát és szoborrá, gránitszoborrá magasul, amely szobornak ott van a

helye a búzaföldön, hatalmas szabad mezőn. mindenki szeme előtt, hogy emberek, falu, város körülölelhessék tekintetükkel s a szobor árnyéka ráterül kastélyra, gyárra, kunyhóra, erdőre, emberre, messzi, magas felhőre . . .

Megrázta a fejét. Elmosolyodott.

— Már megint álmodozom! — gondolta szégyenkezve.

A két paraszti ember ott ült mellette nyugodtan. Hús-vér két ember, nem kő.

— Im, gyön a jedző úr! — emelkedett fel az egyik és a kapu felé nézett.

Boros bácsi rettentően izzadva gurult be a kapun.

— Szervusztok gyerekek! Mars, Pajtás!

Az utóbbi a vizslának szólt, aki nagy örömmel ugrott neki a gazdájának s végigugrott Boros bácsi piros képén.

— Friss húsnak néz a bolond, — hesegette magáról a kutyát, — pedig törékeny csont vagyok, — tette hozzá panaszosan, ahogy végig nézett törékeny, mázsás kis termetén.

Megállt a tornácon, kilihegte magát és Lacinak mondta, de, úgy, hogy az egyész ház rögtön tudomásul vehette, hogy apa megérkezett:

— Azt hittem, nem is jöhetek márt a déli vonattal, rengeteg dolgom volt, tudod, fiam, aztán beültem. Apádhoz egy kicsit diskurálni, pompásan elment az idő. Csókoltat apátok, — kiáltotta fortiszimóban, hogy a ház előtt ülő Pista is hallhasson belüle, — igen csodálkoztak, hogy nálunk vagytok, de egyben örültek is, igaz szívvel állíthatom. Mért nem irtatok haza? Apátok már aggódott, fiam, azt hitték, mert mindaket'övel beszéltem, azt hitték, már valami szakadékba zuhantatok. Szakadtatok ám mondom, a fagyilaltos dézsába, iszen el se olyan nagy hegyek közé benneteket.

Megtörülte a képét s egy fokkal még erősebben dörögte:

— Anyus, anyus, itthon vagyok, Böske fiam, ne hagyj éhen veszni apátokat. Jó napot, Kis Vince, mit hoztak, János?

Most pihent csak meg. Leült a nagy szónoklat után s kezét fogott a két emberrel.

— No, kivele, még ebéd előtt, hát mi ujság maguk felé?

Boros bácsi élénk szava egyben felrisszította a délelőtti unalmat. Sürgés forgás a verendán, mire a leves az asztalon párologott, Boros bácsi is végzett a két ügyes-bajos emberrel s a társaság asztalhoz telepedett. Boros bácsi elégedetten nézett körül:

— Ezt szeretem! Ha vendég van a háznál, a terembüráját, legalább étvágyat kapok én is.

No, ez megvolt neki anélkül is. Ebéd után Lacihoz fordult:

— Elmeséltem ám apádnak a megégett karod történetét. Megijedt, de büszke is rád egy kicsit.

Üzeni, hogy vigyázz magadra. Hanem, — és ezzel Pistához fordult, — a te apád is ismer ám téged, Pista fiam, Mindjárt azt kérdezte, hogy a te rakétás kezéd nem volt-e benn a dologban. No,

megvizsgáltam, hogy megjavultál, megmondtam neki, hogy rajzolsz. Apáitoknak tetszett, ezt igaz szívvel állíthatom! A végén még etnográfus lesz belőletek és könyvet írtok rólunk.

Pillanatig elhallgatott s azzal a komoly arc kifejezéssel folytatta, amivel mindig a tréfáit szokta elmondani:

— No, ha könyvet írtok, ne felejtsetek ám ki belőle Boros Erzsébetet, aki ilyen nagyszerű lekváros süteményt sütött.

— Ő lesz a fénypont a könyvben! — lelkesedett Laci.

— No, akkor fénypontom-bogaram, hesegetsd ki a legyeket a belső szobából, tégy apád feje alá párnát, hadd pihentesse ki szegény törékeny csontocskáit.

Érdekes ember volt ez a Boros bácsi. Ha tréfálni kezdett, akkor, — Pista szerint, — pukkadni lehetett mint egy rakéta, de ha komolyan beszélt az ő falujáról, akkor éjfélig el lehetett hallgatni a szavát.

— Hamisítatlan, jókedélyű magyar ember, — mondta egyszer Laci papája, mikor a tavaszon Boros Zoliról esett szó s Laci papája a Zoli édesapját emlegette.

VIII.

Laci egy hosszú gerendán ült és ceruzáját faragta.

— Hogy is van az a nóta, amit tegnap énekeltek.

— *Kécsillagos a széles ég?* . . .

— Nem. Ezt már felírtam. A másik. Amire a körbefogót játszották a lányok!

Száraz Józsi pattintott egyet az újjával:

— Tudom! Ehe:

— *Ég a gyertya, ha meggyűtsák,
Ha meggyűtsák, el is fűjják,
Fűjad, fűjad, jó katona,
Hadd danoljon ez az úcca . . .*

Laci zorgalmasan írta a sorokat. Aztán öt vonalat húzott sebesen a jegyzőkönyvébe s a nóta hangjegyeit írta bele. Tetszett neki ez az egyhangú dallam.

— Azt hiszem, ez dudanóta volt valaha.

— Dudások fűjták, igen!

Száraz Józsi ott ült mellette a gerendán és kocsikereket faragott. Kicsi kocsikereket, az ötéves hűgának. Laci nagy barátságba keveredett Józsival, mióta meghallotta Józsi daloló szép hangját és talpraesett feleleteit.

Mert Laci és Pista most versenyeztek. Esténként egymás elé terítették a jegyzőkönyveket s az nyert, akinek több új rajza, illetve több új nótája és meséje volt feljegyezve. Boros bácsi előkerítette Száraz Józsi öregapját, aki nagy mesemondó ember volt, bevitte a fiukat házakba, ahol régi szöttesek maradtak fenn s Laci meg Pista rajzolt, jegyzett az útiaplóba, de már egy útinapló nem is volt

elég: a két fiú egyre szédítőbb iramban versenyzett, úgyhogy Zoli meg is jegyezte:

— Halljátok, ti már jobban fogjátok ismerni az én falumat, mint én magam!

— Nem baj! Csak szeressék, csak mentsek meg a magyar művészi léleknek ezeket a virágait. Ki tudja, meddig tehetik még, hiszen a háború gyökerében forgatta meg a falut is. Lám mindakét szomszédom katona volt és hadifogságot szenvedtek, az egyik Szibériában járt, a másik Milánóban fogolykodott, e két nagyobb világot tapasztaltak, mint azelőtt egy egész falu! Szárazéknak traktorjuk van, a módosabbaknak rádiójuk, zongorájuk, nem, nem lehet azt mondani, hogy a falu nem akar lépést tartani a korrall, — magyarázta Boros bácsi.

— Egészen más, mint az olvasókönyvben... — mondta Laci.

— Igen. De ne felejtse el, hogy a bennük rejlő ősi lélek ugyanaz maradt!

Laci sokat üdögélt Száraz Józival most tanában.

— Sosem akart gimnáziumba járni? — Kérdezte tőle egyszerűen.

— Nem. Elég nekem a földműves iskola. Maradok a földnél, — felelte Száraz Józsi és hangjában szilárd meggyőződés csengett.

Erről beszélt az asztalnál Boros bácsival is. Ezek voltak azok a szép esték, amikor úgy szerettek mindnyájan.

Boros bácsi szivarra gyújtott és kényelmesen helyezkedett el a székeben. A falu ott zúgott, énekelt, dalolt, fénylött az úton túl.

— Tessék elhinni, bácsi, — kezdte Laci hirtelen, — én nem is tudom elrendezni a gondolataimat. Úgy érzem, sok idő fog beletelni, amíg megértem, átértem az egészet, amit itt láttam, halottam. Úgy érzem, hogy most nincs egyéb feladatom, mint gyűjteni és figyelni s majd csak később, évek múlva fogom tudni rendezni mindazokat, amiket lassankint összehalmoztam.

— Nagyon helyesen mondasz, — bólintott Boros bácsi, — most még csak láss, figyelj: Olvass és tanulj. Tanuld őket megismerni és megszeretni.

— Mégis, úgy érzem, hogy adósuk vagyok, — mondta nyugtalanul Laci, — én csak itt gyűjtök és figyelek, magammal viszek egy új világot, verseket és rajzokat, de mit adok én nekik? Boros bácsi, a játék egyoldalú, mert én nem róttam le az adósságomat még velük szemben, Tartozom!

Boros bácsi sokáig szívta szivarja tűzét. Nagyon sokáig hallgatott s mikor megszólalt, mintha megilletődött volna:

— Faragó Laci, mennyire hasonlítasz te most édesapádra. Ő is ilyen becsületesen gondolkozik éppen. Nagyon, nagyon örülök, hogy ezt hallhattam tőled, vártam is. Hát majd én megmondom neked. Tartozol fiam. Fizesd is meg. De nem pénzzel fogod megfizetni. A szeretetteddel, fiam. Ismerd meg őket, ez a te első kötelességed. Te vagy a

tanult ember. Neked kell elsőbbed bizalommal közeledni a falu felé. Jön ő jószívvel veled, ha igazadat látja. Tedd le az előítéleteidet, ha belépsz egy parasztház küszöbén. S aztán hozd közel magadhoz őket. Add nekik azt, amijük nekik nincsen. Ha tanító leszel, tanítsd őket, ha pap leszel, vigasztald őket. Ha sivatalnok leszel, ne egy numerusnak nézd, hanem annak, hogy kötelességed rajta segíteni. Ha orvos leszel, nézd, hogy mennyi köztük a beteg, engedd hozzájuk friss levegőt s tanítsd őket a betegségek ellen fegyverkezni, ha ügyvéd leszel, hallgasd meg panaszait, hogy oktanul ne pörlekedjenek, ha gyáros leszel, jól bánj a munkásaiddal, ha földbirtokos, add meg a beütést nekik rendezés, ha bankár leszel, ne csak a magad hasznát nézd, adj nekik hitelt s ne húzd ki alóluk a földet. Ha kereskedő leszel, légy hozzájuk becsületes, hogyha költő leszel, nézz a lelkükbe becsületesen és a szeretetet hirdesd! Ó, Laci fiam, ezer és egy út van, hogy az emberek megértsék egymást. És mégis mindenki az ezerszemes úton tolong, a barátságatlanság s érthetlenség útján tiporja egymást.

Esti pillék szállongtak a lámpa körül. Hosszú, hosszú csend lett. Nagysokára szólalt meg csak Laci:

— Köszönjük, Boros bácsi. Azt hiszem, meg is értettük. Úgy is teszünk.

Egy pillanatig hallgatott. Aztán bátortalanul szólt:

— Hanem én most, most szeretnék nekik adni valamit!

— Nagyon adakozó kedvedben vagy! — Csapott az asztalra Boros bácsi, — hát mit akarsz nekik adni?

— Én tanultam tőlük, ők is tanuljanak tőlem!

— Atterembúrját! — lóbálta meg a szivart Boros bácsi, — talán színházat akarsz nyitni, vagy iskolát rendezel be?

— Dehogy! — Laci szeméi szinte csillogtak a sötétben. — csak a Boros bácsi szavai nyomán indulok. Műveltséget kell nekik adni minél többet, tanítani kell őket, foglalkozni kell velük, magunkhoz emelni őket.

— Hallod-e, te egész prédikátor lettél, — csóválta a szivart Boros bácsi, — nem akarsz te képviselőnek fellépni a környéken? Figyelmeztetlek, hogy népboldogítókkal túlfutnál el vagyunk látva, hiszen éppen az a baj, hogy százféle is járkál itt és mind a utjára kívánja téríteni őket.

— Csak egy út van, a kultúra útja, — mondta Laci mély meggyőződéssel, — tartunk itt nekik előadó-estét.

— Jól van, fiam, én, a hatóság, ezennel megengedem.

Laci meg Pista régen törték már ezen a fejüket, ma este rukkolt elő Laci az eszével s meglepő könnyen sikerült kivívni a diadalt.

Mindjárt, ott az asztalnál meg is beszéltek nagy körvonalalaiban.

Az előadó este fénypontja a vetítettképes előadás lesz.

Amikor a fotográfia elbeszél

Irta: Brogyányi Kálmán

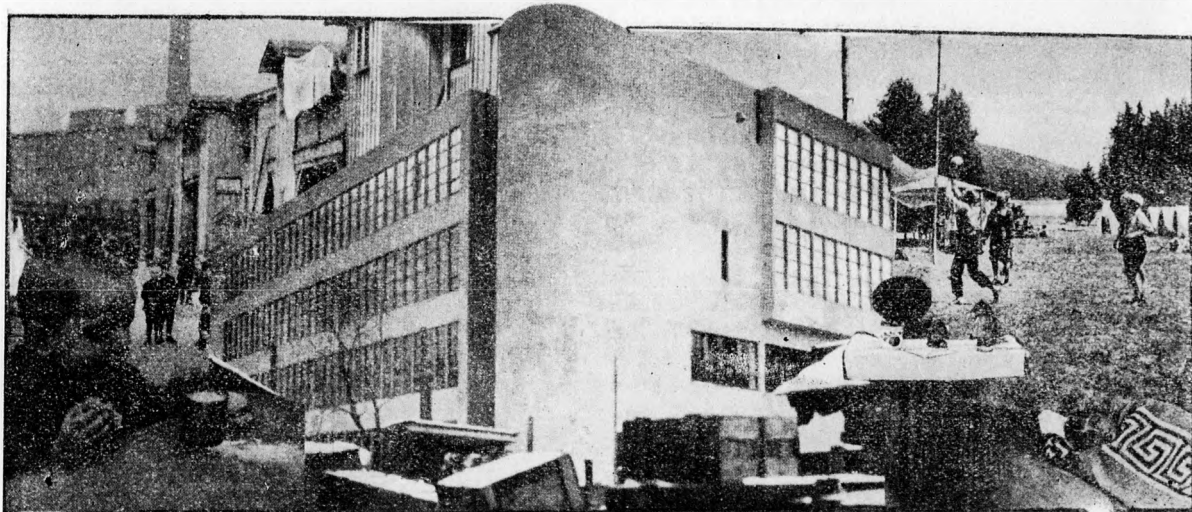
A fotográfia jelentősége a legutóbbi évek alatt nagyot emelkedett. Tömegjelentőséget kapott és a korszerű művészet eszközei közé sorakozott.

Már előbb is fejlett volt a fototechnika. De az irány, amelybe fejlődését terelték, nem volt öncélú ahhoz, hogy sajátos művészeti eredményt mutasson föl.

A régi fotográfia művészi eseménye a festőiség volt. Mindazt, amit a művész képén ecsettel, festékkel alkotott, amit a természetben megfestendő

akkor képes, ha a fejlődés és a művészi kifejezés elérése a természet pontos visszaadásán keresztül történik.

Az új fotográfia közel megy a tárgyakhoz. A látszólag egyszerű tárgyakból, mint amilyen egy drótdarab, üvegcserep vagy dugó, a tárgyak felületének sokszerűségét, a fény és árnyék játékát hozza ki. Közel kerülnek hozzánk a dolgok és csudálkozva szemléljük a modern fotográfia teljesítő képességét. Új, meglepő, gazdag.

Fotomontázs-minta. Amerikai találmány. (Eg olyan, mint mikor szavalunk sok versből egy-egy sort)

képe számára szépnek és megörökítendőnek tartott, megközelíteni, utánozni, sőt a festményhez hasonló festőiséggel reprodukálni a természetből — ez volt a közelmúlt „művészi” fényképeinek a célja.

Világos, hogy ez az út nem hozott semmi művészi eredményt a fotográfia számára. A festő művészi meglátásának és fantáziájának terjedelme szerint valósította képpé mindazt, amit kifejezni akart. A képlátás eszközeit, a távlatot, levegőséget, világítást, színességet használta fel képe megalkotására.

A fénykép eszköze a fényképező lencse. Kifejezési képességét és terjedelmét a lencse fizikai törvényei szabályozzák. Egyben új, a képzőművészetektől eltérő tulajdonságot is nyújtanak számára. Ebben van a jelentősége. Ezt a sajátosságot felismerni, egyenlő volt megteremteni az új fotoművészetet.

A képalkotás a művészből indul ki. A művész belső képélményét rögzíti vászonra. Az alkotásánál a külvilág csak annyiban jön számításába, amennyiben anyagot szolgáltat képzeletének.

A fotolencsének nincs fantáziája. A fotolencse élesen, a gép tökéletességével reprodukál. Fejlődésre és művészi teljesítményre tehát csakis

A fotográfia értelme tehát a dolgok pontos megállapításán nyugszik. Ezi cselekszi egyszerűen a fotoriport. Eseményeket örökíti. A nyomortanyák, világvárosok, a gyárak és mezők kerülnek a lemezre önmagukban és emberi környezetükkel. A tökéletes igazsággal reprodukáló fotográfia propaganda és ismeretterjesztő eszközzé lesz.

A fotomontázs a fotográfia epikus elbeszélése. Sok kisebb, az életet fotografáló képnek kivágása, egyberagasztása hozza létre. Művészi alkotás. A sok különböző helyen és időben történt és jelenlevő dolgokat hozza egy síkra. Szerves összefüggésbe kerülnek így a képrészletek. Mind-egyik hozzáfűzi a maga jelentőségét, mondani-valóját a másik képrészlethez. Mikor valamire gondolunk, az emlékezés képrészletekkel jön tudatunkba. Az egy tárgy köré csoportosuló sok részletképet fűzi egységgé a fotomontázs. Minél meglepőbbben és igazabban teszi ezt, annál tökéletesebb.

Egészséges, világos modern házak. És jobb-ról-balról sorakoznak a kísérőképek. A piszkos, uccára szorult proletárgyerek-csoport és az egészséges, a szabadban cserkészéletet élő ifjúság képei.

A fotomontázs ép úgy mint az egész modern fotográfia, közvetlen. Nem igazít a fotográfian semmit. Ugy ad, illetve mindent, ahogy a gép fölveszi. *A modern művészi fotográfia a töme-*

gek felé tör magának utat. A tömegek mindennapi életét dolgozza fel, a tömegekhez szól mint propaganda és mint művészet. A modern fotográfia új, korszerű tömegművészet.

Az első regösjárás naplója

... az ógyalai tábornoknál
Balogh Edgár mesélt...

véres nap. Egyelőre csak a falu tanult embereit látogatják, a plébánost és a tanítót. A paraszt még lávol van tőlük, alig érdeklődnek utána. Az exotikus dolgok vonzzák őket: babonák, érdekes dűlőnévek, régiségek és cifra faragások. A baktornótákat is csak úgy ebédközben jegyzik fel az intelligencia ajkáról. A magyar történelem emlékei megfogják őket, de nem gondolkoznak azon, hogy ezek az emlékek a magyar úri osztálynak vagy a dolgozó népnek a multjával függnek-e össze. Bizony, mindez akkor, az első regösjárás idején, amikor ez a napló keletkezett, nagyon felületes falu-szemlélet volt még! Mégis, találunk e naplóban már olyan törekvést, amely eleve biztosította a regösmozgalom továbbfejlődését. Ez a törekvés a falu ifjúságához való testvéri közeledés.

Már az 1926-os regösdiákok észreveszik, hogyha valahol nincs ifjúsági könyvtár. És örülnek annak, ha másutt a lelkes tanító kezűgyességű munkára bírja a kis elemistákat és az iskola üvegszekerényében tagadhatatlanul ügyes agyagmunkák hirdetik a falusi magyar fiúk és lányok alkotó fantáziáját. Ahol lehet, meseszóra gyűjtik maguk köré a regösdiákok a falusi gyerekeket, dallal, versekkel, játékokkal is szórakoztatják őket. A városi fiúk megindulnak, hogy bekapcsolódjanak a falu életébe, és tiszta gyermeki jóindulatuk a falusi fiatalság számára jókedvet, derűt, szépségeket visz.

Nos, azóta sokat fejlődött a regösmozgalom. Az 1926-os esztendőit még csak a regösmozgalom őskorának nevezném. A vándorlások közben fokozatosan rájött azonban a polgári kultúrájú városi diákerszék arra, hogy a falun nem elég az intelligenciával beszélni a faluról és a parasztról! A kisgazdák és földmunkások, iparosok és munkások közé kell elegyedni, hogy

megismerjük őket. 1927-ben, a második országos regösjáráson már azt tapasztaljuk, hogy a pap és a tanító mellett egyre erősebben a földművesekkel, a dolgozó tömegek embereivel érintkeznek a vándorló cserkészek. Nem elégednek meg a történelmi emlékekkel és a külsőségekkel, hanem már nótákat tanulnak a legényektől, mondákat, szólásokat jegyeznek fel az egyszerű emberektől, bemennek a házakba és megvitatják a szociális helyzetet, szokások után érdeklődnek a konyhán az asszonyoknál, lányoknál és megfigyelik, hogy mi az egészségtelen, az igazságtalan a falusi emberek életében. 1928-ban a gombaszögi regösiskola már rendszerbe is fog-

A Pálffyak pallosjogát hirdető oszlop Alsónyárasdon.

lalja a mozgalmat és az első két Vetés-röpirat ki is fejti a programot ország-világ előtt. A tiszta faji kultúrát gondos néprajzi, irodalomtörténeti és művészettörténeti eszközökkel meghatározza és megállapítja, hogy hogyan kell a regösdiákoknak az intelligencia keverékkultúrája helyett a parasztság életkörülményeiből fakadt sajátos népi kultúrát ápolniok. Ez a regösmozgalom második nagy stádiuma. A városi fiúk eljutottak a néphez, s azonosítják magukat vele. Már nem az intelligenciával, hanem a néppel érintkezik a regösdiák, kezdi figyelni a népeletet és legelőször is a még nagyon el nem szegényedett, vagy előnyösebb gazdasági helyzeténél fogva el nem kispolgáriasodott östermelő réteg, a legigazibb paraszt kultúráját és életét tanulmányozza át.

A harmadik korszak a regösmozgalomban egyelőre illuzórikus, mert úgy az iskolaiügyi hatóságok, mint nem egyszer a magyar cserkészvezetők is félreismerik a regösmozgalmat, meggátolják továbbfejlődésében, megteremtőit és irányítóit: a Sarló főiskolás szervezet tagjait pedig igyekeznek kiszorítani az ifjúsági mozgalmakból. Ez a harmadik periódus azonban sajtóban már megnyilvánította létezését, ki is fejezte magát szabatosan. Ma az a cél: a kisebbségi magyar diákokat ki kell vezetni a magyar vidékre, tömegeink közé, hogy megismerjék ne csak a faji kultúra sajátos voltát, hanem meglássák, tapasztalják, tanulmányozzák a kiscgazda, a törpebirtokos, a zsellér, a városba járó gyári parasztmunkás, a földmunkás, a vidéki munkás, a kispáros és a kivándorló munkanélküli proletár gazdasági viszonyait is. Ez a tanulmányozás készíti elő azt a kisebbségi magyar új értelmiséget, amely nem frázisokra, politikai jelszavakra vagy vakon elfogadott teóriákra, hanem a kisebbségi magyar tömegek valóságos követelményeinek ismeretére építi fel a maga történelmi mozgalmát, felemelven természetesen a helyi jelenségeket a világ horizontba és a társadalomtudomány síkjára, hogy tudományos felkészültséggel és alapos körütekintéssel oldhassa meg vállalt hivatását a magyar dolgozók érdekeinek reális szolgálataiban.

Nem kell szégyelnünk mindazt a jólelkű kezdetlegességet, amelyen átver-

Komáromszentpéteri kislány

gődtünk, hiszen sohasem jutottunk volna el ideig, ha egyszer neki nem vágtunk volna a jókai országútnak. Három középiskolás diák elindul, történelem kezdődik: a kisebbségi magyar újnemzedék fölfejlődése a szocializmus felé. Különös kezdet, de ez az őszinte vallomás multunkról. Bárcsak minél többen így elindulnának, tiszta gyermekszívvvel a magyar népet megkeresni!

Balogh Edgár

A Sasok regösnaplója

A szövegét írta **Peéry Rezső** liceumi VI. osztályú tanuló, a pozsonyi „Kiskárpátok” cserkészcsapat őrsvezetője

A rajzokat készítette **Nemesszeghy Jenő**, kereskedelmi iskolai tanuló

1926 augusztus 10. Gyülekező fél hétkor reggel a pozsonyi Főpályaudvaron. Jeszenszky Pilyu fogfájás miatt lemaradt. Indulnak: regös Nemesszeghy Jenő, regös Gálffy Zoltán és regös Peéry Rezső. Diáknyelven Nemcs, Kófic és Bió. Készülődéssel telik el az idő a vonatlan. Magyarbélien kiszállás. A Búros-erdő mellett megyünk az első falu, Zonc-Torony felé.

Zonc-Torony. Tanító: Szabó István. A bíró elmeséli a falu történetét. Régen Csandal és Súratorony volt, a tatárjárás idején alakult. Torony a pozsonyi káptalan birtoka volt 1848-ig, Zonc a pozsonyi várgrófok, vagyis a Pálffyak szeniorátusi birtoka. A zonci határban Matus Illés, oroszországi hősi halottnak láttuk a síremlékét. A határban óriási sűrűkóró, kukoricások és mákföldek. A következő emberi település Bodóháza. Megyünk: a kék felhőkárpitba fehér gomolyfelhők mosolyognak bele. A kóró illatos. Sárga kereszttek fekszik a tarlókat, a háttérben lomha nagy asztagok. Füstoszlop. A cséplőgép duruzsol. Napverés, beleéljük magunkat a tágas rónába. Jó!

Egyházfa a következő község. A tanító nem volt otthon. Zsellérközség. Az iskolában kétoldalt üvegablaksor, világos, nagy, szellős terem. Könyvtár nincs! (A Mi Lapunkat hagytuk ott.) A román stílusú templomot 1300 körül építették. A bíró mesél: a községet borsai Vízközy András és Tamás kapta Mátyás királytól. Andrassy Gézának volt itt nagy birtoka. Egy parasztházon félholdas oromdíszletet találtunk. Török vonatkozás. Neves családja a falunak a Csiba család. Híres eredeti rigmusaik, bakterdalaik vannak, betlehemesek járnak!

Tikkasztó meleg. A nap minden színt, illatot, előcsal a rónából. Csupa fény, csupa szín, csupa illat. Félkezű öreg koldússal barátkozunk meg: a szenvedésről beszél nekünk. Viseli a rá rótt keresztet és hiszi, hogy ezt a sok szenvedést kárpótolja a túlvilági élet. — „A nagy bíró Isten nem olyan kódis, mint a többiek, kiknek nincs hová réjtük” — mondogatta. Megrakott döcögő szekerek ballagnak velünk szembe. „Adjon Isten!”

Délben ériük Jókát.

Jóka. Gregorovits Lipót, nemzetgyűlési képviselő, a község plébánosa, vendégel meg bennünket. A templom egyik kápolnája 1200 körül, a templom nagyobb része 1700 körül épült. A két kereszthajót 1921-ben építették. Az iskolát most építik. A faluban érdekes kettősbolthajtású kapuk vannak a parasztházakon. Nemes rajzoló a faluban. A naplóba kerül a régi templompénztár ládájának vas zárja. Ez egy különös szerkezetű régi zár. Kereszt van rajta, ezt kell felretolni, hogy a kulcslyuk szabad legyen. A naplóba rajzoljuk a régi jókai templom ajtaját és kilencsdíszítését, egy 1870-ben épült nemesi ház oromzatát, egy vasból készült szelkakat és az egyik parasztház bolthajtásos bejáratát. Feljegyzünk egy bakternólat:

Éjfél után óra kettő,
Dicsértessék a Teremtő.
Jézus neve dicsértlessék.
Szentháromság tisztellessék.

Érdekes dülőnevek: Fövényeki dülő, Sorompó, Pöröskert, Hosszszúk, Belsőzátony, Jegenyhíd, Hann, Panyitó, Feketelelek.

Csodálatos szép nyáreste. Ha talmas sárga kazlak domborodnak elő az alkonyati píról. Sír-gásvörös az égálja Fel-fellüнденző csillagok. Még mindig dohog egy cséplőgép. A föld életes, viruló és termékeny illatot leheli ki. Kocsik nyirkodulnak az országút porában. Este van már, késő este! A regősvándorlás első napja eltelt. A Sasok nagy utat tettek. Az Őzek most bizonyára ránk gondolnak a Csallóközben.

1926 augusztus 11. Szállásainkról szállingózva érkezünk a muskállis plébániára. Friss a reggel. Napsütés, a száraz széna jó illata, ragyogó fehér házak, tátott szirmú mályvák! Kantározzák a csillogó tomporú feketéket. Jólesik a tejeskávét, a kalács. Egy közeli erdőben az erdész fia, Szép Ódön, osztálytársunk. Az örökké harcias és mogorva Szepi biciklin robot be értünk. „Jó munkát!” Elkészönünk, továbbindulunk. Lomhanagya rakott szekerek döcögnek imbolgyva a patanyomos utakon. Az utakon be is ragad a vendégmarasztaló kátyuba. A szegény ősz paraszt síró hangon káromkodik. De vasvillás segítség érkezik. Mi is segítünk és közös akarattal kilódítjuk a szekeret. Utközben tudjuk meg, hogy Jóka közelében tatár földszánc van. Állítólag ide menekült IV. Béla magyar király. Ezt a sáncot Ilkának nevezték. Inaét a név: Ilka, Jilka, Jolka, Jóka. Hát hogy ez igaz-e, amit az egyszerű emberek mesélnek, azt nem tudjuk, de feljegyezzük. Azt is mondják, hogy Béla csónakon menekült egy Dunaágon keresztül.

Révészének nemesi rangot adott, s ennek utódjait Jókán még mindig nemes Hadakosoknak nevezik. Még egy érdekesség: Gyöcsaljának neveznek egy határi dülőt.

Szépéknél kedves ismerőssel találkozunk: Szép Lajcsival a pozsonyi farkasórsból. Vilórláscsónakozunk, almázunk, szedrezünk, ebédelünk, majd Molnár uram kocsijával elszaladunk Nagyfödémésre. Itt már vagy 120 gyerek, vászoncseléd vár, ezeknek tartunk mesedélutánt a hüvös iskolaudvar embergyűrűjében. Nagyszerű volt. A gyerekek nagyon megszereltek bennünket. Nem láttak még cserkészt sem, nemhogy regödsdiákat! A műsor:

1. Bió beszél.
2. Bió elmondja az Ezüstorzág meséjét.
3. Kófic mesél a Törpekirály palotájáról.
4. Nemes hegedül.
5. Bió elmondja az Obsitost Garay Jánostól.
6. Nemes előad egy norvég halászmesét.
7. A cserkészindulót énekeljük.

A gyerekek nem akartak hazamenni.

Nagyfödém. Tanító: Bartalos József. Plébános: Luzsicza István. Híres nemzetségek a faluban: Rákóczy, Sebők, Molnár. Uccanevek: Buda, Korpaszeg. Dülőnevek: Likashegy. Limbrus, Keme, Paskum, Hatamány, Szé-

lesparlag, Urhídja, Ludaséri dülők: Boronás, Kapostyán. Erdőnevek: Ásás, Bócfövény, Hann, Horvátzátony, Pöröszátony, Kácsászátony, Ménesakol. (A faluban A Mi Lapunkat helyeztünk el). Födémről Kossútra ballagunk.

Juhász és csikós

FÁJ

Fáj a bükkfát látni.
Fáj a cserfát látni.

Fáj
nekem.

Ő
jött
mindig
velem.

Mindig, ha gombázásra kerekedett kedvem.

Nekem:
csodám volt.

Teste:
barna, mint a rozs.
Blúza:
piros, mint a hold.

Simon Andor

A MI LAPUNK KÖNYVESPOLCA

Az ismertetett könyveket kiadó-hivatalunk szívesen beszerzi, Portót nem számítunk.

Rovatvezető:
FENYVES PÁL dr.

Ismertetési példányok e rovat vezetőjének címére is küldhetők: Budapest, IV., Egyetem-utca 4

Folyóirat-szemle

A Jövő Útjain. (*Pedagógiai folyóirat Az Új Nevelés Ligája támogatásával.*) 5. évf. — 1. szám. A Mi Lapunk olvasóit bizonyára nagyon érdekli *Arató Amália* dr. „Középiskolások levelezése” című cikke, amelyet azzal az óhajttal ismertetünk, hogy hárcsak találna követőkre a budapesti Mária Terézia leányliceum tanulóinak lelkes diákmunkája!

„A Jövő Útjain 1928 júliusi számában Marthe Gaudoin, a Nancy-i École Primaire Supérieure földrajztanára felvetette a tanulók nemzetközi levelezésének tervét. A Mária Terézia leányliceum tanulói nagy lelkesedéssel fogadták ezt a gondolatot. December 6 án érkezett meg az első levél Nancyból. Micsoda öröm! Micsoda lelkesedés! És jött utána a többi, úgy, hogy hamarosan megismerkedtünk a nancy-i levelezőtársakkal. Az egyik így mutatkozik be: „G. M.-nak hívnak, 15 éves középtermetű, kékszemű, szőkehajú kisleány vagyok. Van egy Miska nevű 9 éves ösém is. A nancy-i École Primaire Supérieure növendéke vagyok és a tanítónői vizsgára készülök. Nagyon szeretem a sportokat, különösen a teniszt, úszást és biciklizést. Szép, csendes kis utcában lakunk, egy nagy park közelében. Remélem, gyakran fogunk levelezni, hogy megismerjük egymás hazáját.”

Igy ismerjük meg kis barátainkat, akik egytől-egyig nagyon örülnek a magyar levelezésnek. Franciák és magyarok egyaránt megértik és megérik, hogy nem csupán felületes szórakozásról van szó, hanem arról is, hogy szélesítsék ismeretüket, gazdagítsák érzésvilágukat, színesebbé tegyék iskolai életüket és egymást megismerni és megbecsülni tanulják.

A francia lányok hihetetlen buzgalommal ismertetik meg magyar társaikkal Nancyt. Elvezetnek Nancy környékére, fel a Vogézek sötét ormára, le a gazdag vas- és sóbányákba. Kedves népszokások elbeszélésével tarkítják a komoly tudósításokat. „Van a Vogézekben — olvasom egy levélben — Epinal közelében egy kút, Szent Szabina kútja. Menyasszónynak való lányok járnak ide. Gombostűt dobnak a vízbe, vajjon fenn marad-e? Igen? Készülődni lehet az esküvőre. Ha nem, bizony várni kell még vagy egy évig!”

A magyar tanulók viszont dicséretreméltó

buzgalommal ismertetik Budapestet, annak történetét, hazájuk gazdasági viszonyait, kultúránkat. Közléseiket képeslevelezőlapokkal, rajzokkal, könyvekkel, kis ajándékokkal teszik színesebbé. Így kapcsolják az Akadémia palotájához gr. Széchenyi István méltatását, Mátyás király kútjához az „igazságos”, bemutatóját, Petőfi szobrához a nagy költő életrajzát s egy-két költeményének francia fordítását, Deák Ferencéhez a kiegyezés történetének ismertetését. Szó esik a levelekben a Tiszáról, Szegedről, a Hortobágyról, a Balatonról, a herendi porcellángyárról. A francia válaszok tele vannak elismeréssel, a rokonszenv kedves megnyilatkozásaival. Örülnek a kis ajándékoknak is.

„A kis magyar baba helye — írja az egyik — a zongorámon van. Valahányszor leülök játszani, távoli kis barátom jut eszembe. Képzeld csak, ez a szép baba kézzől-kézre jár osztályunkban és osztálytársaim nagyon is irigykednek reám kedves levelezőtársamért.”

Élénk közvetlenséggel ismertetik iskolai életüket. Ők is sokallják a leckét, borzadnak a vizsgától, hadi lábón állanak a nyelvtannal. Megállapítják, hogy a mi tanulóink is sokat dolgoznak. Különösen csodálkoznak nagy nyelvtudásukon.

A levelezés olyan nagy arányokat öltött és annyi érdekes adatot, ismeretet gyűjtött össze, hogy Nancyban felkeltette a pedagógusok figyelmét. A főigazgató állandó érdeklődéssel kíséri és várja további fejlődését. Olyan nagy lett a barátság és olyan élénk az összeköttetés, hogy egyszer, természetes következményképpen pattant ki a gondolat: milyen jó volna megismerni a mi kis franciáinkat! Eleinte csak tréfaképpen indult meg a tervezgetés, majd azon vettük észre magunkat, hogy komolyan beszélünk az utazásról. A hírt nagy lelkesedéssel fogadták Nancyban is s egy szép napon 32 magyar leány több tanár vezetésével elindult Nancy városába. Kimondhatatlan kedvességgel fogadtak bennünket és láttak vendégül két napig. Harnadnap az állomáson alig lehetett a mieinket a vonatba terelni. A kézzorításoknak, öleléseknek csak a vonat kegyetlen füttye vetett véget.

A levelek azóta is folyton emlegetik a „szép álmot” a „felejthetetlen napot”. „Folyton reád

gondolok* írja az egyik, „Nem felejttem el — mondja egy másik — és nem is fogom elfelejteni soha azt a veled töltött napot!”

„Reméljük, — olvassom egy levélben — hogy visszatérsz még ide, hosszabb időre. Akkor jobban meg lehet ismerni és csodálni a mi Vogézeink festői báját, a fenyvesek illatos levegőjét, a sötét hegyek kies völgyeit, a csendes kis falvak régi tplomait.“

Most, midőn az idő növekvő távolságában nyugodtan mérlegeljük kedves emlékeinket, úgy érezzük, hogy utazásunk az iskolai munka egyformaságából felszabadító szórakozás jelentőségét meghaladta. Nyitott szemmel néztük az előttünk feltároló világot, nagy nemzetek tudásának, művészetének alkotásait, a mai nap emberének küzdő, versengő tömegeit.

Boldogok voltunk, midőn szívünk örömeivel áthatott köszöntésünkre mindenütt meleg szeretet hangzott felénk válaszul. És tapasztalhattuk, hogy a jövő útjai, minden gyarlóságon keresztül is, az egymást megértő és megbecsülő emberi szolidaritás felé vezetnek.“

Diákújság. (*Folyóirat a középiskolai ifjúság számára.*) I. évf. — 1. szám. Schöplín Pogány Károly tanár főszerkesztő az önképzőköri rovatot figyelemreméltó programmal szolgálatába állítja:

„Minden középiskolában az önképzőkör jelenti a nyilvánosságot, a tehetségek kifejtésének lehetőségét. Itt mutatkoznak be először a tehetségek, ez jelenti az étellel való kapcsolatot. De nevezhetjük e nyilvánosságnak az önképzőkört akkor, amikor az ott folyó munkáról még csak az intézet egész tanári kara sem vesz tudomást; a nagy, bemutatkozó előadások közönsége pedig legfeljebb a tanulók hozzátartozóiból kerül ki? A magyar diákság önképzőköri munkásságának nagyobb nyilvánosságra van szüksége. Ezt a nagyobb nyilvánosságot csak egyféleképpen lehet elérni: az egyes iskolák önképzőköreit közelebb kell hozni egymáshoz; egy olyan szövetet kell létesíteni, amely az iskolák önképzőköreinek együttműködését lehetővé teszi. A körök egymás munkájába vagy egy „Önképzőkörök Szövetsége“ által vagy az ülésekre való kölcsönös meghívással engedjenek betekintést. Ennek megvalósításáért még sokat kell küzdeni és a „Diákújság“ állandóan felszínen is akarja tartani ezt a kérdést. Addig is, amíg ez sikerül, elégedjünk meg azzal, hogy beszámolunk munkánkról, mert ezzel is közelebb kerülünk egymáshoz“.

Erdélyi Helikon. III. évf. — 3. szám. Teljes egészében közöljük *Makkai Sándor* figyelemreméltó bírálatát az „Erdélyi Fiatalok“ című romániai magyar főiskolás lapról:

„Az eddigi megjelent két szám örvendetes biztosságot ad felől, hogy aminek kisebbségi magyar életünkben nagy hiányát éreztük: a főiskolai magyar ifjúság saját maga fölött saját maga által

gyakorlandó öntudatos számvetése, ellenőrzése és irányítása megkezdődött.

Áttekinve a két szám tartalmát, a következő figyelemre méltó és nagyjelentőségű vonásokat állapíthatjuk meg: a vezetőikből határozott és érett öntudat sugárzik ki, amely hirdeti ifjúságunk magyarságának és Erdélyhez-kötöttségének egyformán súlyos, de egyformán mellőzhetetlen köeleségeit. Egészséges kritikai realizmus nyilvánul meg bennük a múlt megítélését, a jelen felismerését és a jövő kutatóját illetően. A lap egyes problémákkal foglalkozó közleményei nagyon helyesen mutatják meg az utat, amelyen a jövő magyar vezetőinek járniuk kell. Az ifjúság szervezkedésére, segélyezésének módjára, elhelyezkedésének biztosítására irányuló tervei és felfogása annak bizonyossága, hogy ezeket a nagyfotosságú problémákat végre az annyira kívánatos egységes kezelés felé akarja terelni. Különösen termékenynek igérkezik az a részletes és tömör szemle, amellyel a lap számontartja a Romániában eddig kezdeményezett és szétszórt szervezetekben működő ifjúsági életet és az a másik, amellyel ismerteti a más államokba szakadt, valamint az anyaországban élő főiskolai ifjúság életét és mozgalmait, s így biztosíthatja a lelki és szellemi egység megőrzését és az egymástól való tanulás értékeit.

Nem utolsó sorban biztató a lapnak friss, eleven és aktív szelleme, amely azt mutatja, hogy Romániában is van élettartalom és cél, amelyért a magyar ifjúságnak élnie érdemes.

Ennyi biztató vonás mellett ma még felesleges volna kritikát gyakorolni a szinte elkerülhetetlen fogyatkozások felett, amelyek a kezdet nehézségeiből következnek, s könnyen megérthetők éppen abból a hiányból, amelyek pótlása a lap legfőbb feladata: a romániai főiskolás ifjúság egységes öntudatának ma még ki nem alakulhatott esonkaságából.

Nem lehet könnyű feladat ezt az új magyar öntudatot megteremténi, mert nagy céltudatosság, nagy mérséklet, nagy körültekintés és szigorú önkritika kell hozzá. Az ifjúságnak lényegénél fogva a legnehezebb feladata szigorúan igazságosnak lennie önmaga iránt és megértően szigorúnak lennie a múlt és az idősebb generáció iránt. A múlt értékét teljességében átvinni, a múlt hibái és bünei nélkül, a jövődöbe.

De az az ifjúság, amely a múltat tekintve Bethlen Gábor iskolájába járhat, a jelenben pedig az élet legszigorubb iskoláját járja, hivatott és — amint éppen ez a lap bizonyítja — képes is arra, hogy nagyszerű felelősségű feladatát elhordozza.

Sok tekintetben van jogunk arra, hogy az időket, amelyben élünk, szomorúnak tekintsük. De viszont azért van ifjúság, hogy minden, még a legnehezebb időkben is életerejének győzedelmes áradásával kerekedjék felül a halálór, hogy becsületet szerezzen magának ott, ahol él és bizonyosságot tegyen az emberi élet értelméről és értékéről.“

FENYVES PÁL.

FAKADÓ RÜGYEK

Szegény ember szerencséje

(Pályanyerles áépmese)

Élt egy falucskaiban egy szegény ember. Volt egy felesége is. Gyermekekük azonban nem volt. Igen szegények voltak. Egy reggel elment a szegény ember lát vágni az erdőbe. Felesége egy darabka száraz kenyeret dobott a tarisznyájába. Mikor aztán dél felé járt ez idő, a szegény ember elővette a kenyeret és jóízűen falatozott. Amint így falatozik, honnan, honnan nem, élébe toppan egy ősz öreg ember. A szegény ember szörnyen megijedt, de az öreg bátorítá és mondá: „Adj abból a kenyérből egy darabkát, már hetednapja, hogy nem ettem!” A szegény ember igen jó szívvvel adott a ősz embernek. Az öreg ember megköszönte az ételt és ezt mondotta: „Én vagyok a jók jutalmazója és a gonoszok büntetője. Tehát jótét helyébe jót várj!” (A szegény ember gondolta, hogy mit is adhat ez a vén manó?) Ezután az ősz ember kigombolta a kabátját és egy fehér abroszt nyújtott a szegény favágónak e szavakkal: „Ne, te szegény ember, ha ezt az abroszt elterítéd az asztalra, annyi étel és ital lesz rajta, hogy bámolni fogsz a sok jón!” E szavakkal az ősz ember eltűnt.

Ekkor a szegény ember gondolkozott: „Mit? Hogy ezen az abroszon annyi jó étel legyen, az már nem igaz!” Mikor haza ment, egyenesen a kocsmára felé tartott. Aztán be is ment a kocsmába. Ami pénze volt, azt már mind elitta. (Persze szerette az itókát). Sőt még többet is ivott, mint amennyi pénze volt. A szegény ember észrevette, hogy nincs annyi pénze, mint amennyit elivott. A kocsmárosné pedig követelte a pénzt. De nem volt pénze a szegény embernek. Mit volt mit tennie, elbeszélte, hogy van neki egy abrosza. Ezt egy öreg embertől kapta ajándékba. És az öreg azt mondta neki: „Mikor elterítik ezt az abroszt, annyi étel és ital lesz, hogy — hogy csoda!” Ekkor a szegény ember odaadta adósság gyanánt az abroszt abban bízva, hogy most jól becsapta a csaplárosnét. A kocsmárosné mindjárt ki is próbálta, hát csodák csodája, annyi étel és ital volt rajta, hogy megbámolni való!

Mikor a szegény ember haza ért, elmondta feleségének az esetet. A felesége erre olyan mérges lett, hogy a férjét seprünyéllal jól elpáholta. Hogy tudott ilyen szerencsét elmulasztani!

Másnap megint elment az erdőbe. A felesége megint kenyeret tett a tarisznyájába. Délben a szegény ember leült az árok partjára és jóízűen elkezdett falatozni. Az ősz öreg ember ismét megjelent a szegény embernek. Most ismét kenyeret kért tőle. A szegény ember ismét megfelelte az ebédjét. Ekkor az ősz ember így szólt a szegény emberhez: „Tudom, hogy mit csináltál,

no de megbocsátok neked, mivelhogy adtál az ételből!” E szavakkal egy fehér fűrtős báránykát vett elő a kabátja alól és odaadta a szegény embernek e szavakkal: „E kis bárányt neked adom, csak ezt mond neki: Tancolj! Tancolj! Báránykám! És a bárányka bundájából annyi arany fog hullani, hogy csoda!” Alig hogy ezt kimondta, az ősz öreg ember eltűnt. A szegény ember ismét elment a kocsmába, és elitta a báránykát. Mikor haza ment, a felesége igen nagy dühbe gurult, úgy, hogy az éppen a kezében tartott serpenyőt a férje fejéhez vágta. Harmadnap megint elment a szegény ember az erdőbe. Ismét úgy történt a dolog, mint az előbbi napokban. Az öreg ember most igen gorombán beszélt a szegény emberrel és egy vesszőt adott neki e szavakkal: „Ezzel a vesszővel visszaszerezheted mind a két jószágodat, az abroszt is, és a báránykát is.” Ekkor az öreg ember eltűnt.

Mikor haza ment a szegény ember, már nem ment be a kocsmába, hanem egyenesen haza ballagott. Mikor haza jött, azt mondja a feleségének: „Nézd, édes jó feleségem, most ezzel a botocskával ajándékozott meg az öreg ember. De nem mondta, hogy mitévő legyek és hogy mire használjam a pálcikát. Adj tanácsot édes feleségem.” — „Édes férjem, ez varázspálcika s ezzel még könnyen visszaszerezheted a kocsmárosnétól az elvett dolgokat!” — „Hej, édes feleségem, ha ez megtörténne, akkor én boldog lennék! Akkor már nem búsulnék, hogy hogy élünk meg! De ez aligha fog megtörténni, nem bizok én abban!” — „No, én biztosan tudom, hogy visszaszerezheted a dolgokat, csak vigyázz az én tanácsomra. Ennek a botnak parancsolni lehet. Ha azt mondod neki, hogy üssd csak, botocskám, üssd! az addig fogja a kocsmárosné hátát porolni, amíg nem mondod neki, hogy: elég botocskám! És ezt csak akkor mondd, mikor a két tárgyat már megkaptad.”

Nagy örömmel megy a szegény ember a kocsmárosnéhoz a kis botocskával. Mikor beállít hozzá, derült arccal „Jó napot” kíván. „Adjék Isten!” — az a válasz. „Hat mi jót hozott János?” — „Én ténsasszony magamat! Hanem inkább szomjazom. Kérek egy kis bort!” — A szegény ember jóízűen megitta a bort. — „Ejnye, de jól esett! Jó volna még egyszer!” Azt is megitta. De érezte, hogy még szomjas. — „De jó borocská volt ez! Hozzon még egy telet!” Mikor már a „félliter” bort kétszer megduplázta, azt mondja a kocsmárosné: „János! Jó lesz fizetni!” — „Igen, ténsasszonyom, azonnal fizetek. De mielőtt fizetnék, egy kérésem volna. Adja vissza az abroszt és a báránykát!” — „Jaj dehogy adom, János, dehogy adom! A világért sem adom, inkább igyék meg még öt liter bort!” — „Hozza ide és

kvittek leszünk!“ — De már az öt liter borhoz cimborák is akadtak. Bejött a sógor, a Miska, meg a koma, az Imre. Haj, ment a mulatozás százegyig! Igen jó kedvük kerekedett a cimboráknak. Azt mondja a koma: „Hozzuk csak a jó bort ide!“ Megy a mulatozás! Szaporodnak a cimborák! Már a koresmárosné is megúnta, mert rosszat sejt. „Elég már, emberek! elég a mulatozásból!“ odaszól a koresmárosné. „Zárt óra lesz nemsoká, fizetni emberek, fizetni!“

„Hát koresmárosné, vissza adja nekem azt a két tárgyat?“ — közbeszól János. — „Hiszen már kiegyeztünk“ — mondja a koresmárosné. „Csak fizessenek a borért, mert zárt óra van már.“ — „Nahát, koresmárosné, ha szép szerivel, majd megbánja! Hát koresmárosné nem adja vissza nekem azt a két tárgyat?“ — „Nem bizony, János?“ — „Hát akkor üssed, botocskám, üssed! Üssed a hátát meg a fejét! Üssed lábát meg a kezét! Verd ki neki a két szemét! Üssed, botocskám, csak üssed!“ — „Jajajajaj! Jajajajaj! Jajajajaj! János, az Istenért, mit csinálsz velem? Ne verjen, János, inkább visszaadom az abroszt és a bárányt! Elengedem a bor árát, János! János, ne verjen hát!“ — „Már elég botocskám!“ — parancsolja János a vesszőnek.

A koresmárosné átadja az abroszt és a bárányt Jánosnak és azt mondja: „Elengedem a bor árát is, csak távozzatok tőlem, ti ördögök!“ János cimboráival szépen elhúzódtott és haza ballagott. Haza érve mindent elmondott a feleségének. Volt nagy öröm a házban, boldogság uralkodott benne. Még ma is élnek, ha meg nem haltak. **Garai István** (Érsekújvár) rg. tan.

Az álomgondolás (Pályanyertes költemény)

Vágyak széles, tiszta Canale Grande-ján
Suhantam én, az álom-gondolás.
A lelkem színes, főúri lakás
És barát várt rám a csatorna partján.

Gondolámat bátor álmok húzzák.
Márkus térnek tartottam szerényen,
Hogy szép, szelíd, szerenádos éjen
Ember galambnak szórjak tiszta búzát.

Márkus-tér volt minden vágyam, álmom:
Elbűmülni egy meleg oltáron,
Dédclgetni, aki beteg, árva.

Vihar jött és megfordult a bárka.
Kialtoztam fájón és sikoltón
S partri értem — a kalmár Rialtón!

(Rozsnyó) **Csepány Zoltán** rg. VI. o. t.

Szökőkút (Pályanyertes költemény)

Nézitek, hogy mily könnyedén, játszva
Szökken föl, csillog, bűg és dalol,

S nem tudjátok, mi üzhette ki a
Tükösan mély, forró föld alól.

Csak csillogó sugarát látjátok
S meláztok a gyémánt-fény fölött,
S nem tudjátok, hogy a föld mélyéből
Sötétségből s éjszakából jött.

S nem hiszitek, hogy, míg diadallal
Küldi magasba forró sugarát:
Odaudná hűs tó nyugalmáért
Ezüstfényét, hulló dallamát!

(Zólyom)

Groó Katalin
gimn. tanuló.

Két ház (Pályanyertes költemény)

Kicsiny házikómnak két ablaka van:
Egyik erre néz, a másik arra.
Az egyikben beszáll, száll a gond,
Másikból röppen sóhaj sóhajra . . .

Nem messze tőle cifra, fehér ház,
Két ablaka, keletnek, nyugatnak.
Az egyikben beszáll a sóhaj,
A másikon pedig — kinevetnek.

(Losonc)

Horváth Zoltán
joghallgató.

Tél (Pályanyertes költemény)

Irtó fehérre derült körülöttem a tél.
Agyvelőmíg hat be a hideg.
Minden csak fehér, fehér.

Fehér pusztában fekete pont csak én vagyok.
Félelem fog el Remegek. Allok.
Futni akarok.

Bántó ez a fehérség, ez a hideg.
Lelkem csak most érzi,
Mily fekete, rideg.

Ez a fehérség Isten arca. Tudom,
Látja, mily fekete vagyok.
Futni akarok, hiába, elbukom.

Dermetlen, bűnbánón rogyok a hóra.
Ha nem segít Isten:
Mégfagyok a hóba!

(Cegléd)

Dobos Károly rg. VII. o. tan.

Falun (Pályanyertes költemény)

Áhítattal nézem a parasztot;
Amint fáradtan a földet túrja,
Gyöngyözik a verejtékéről.

Igy csinálta az ősapja egykor.
És ő ápolja tovább a földet.
Lassan lépdel az ökrei mellett.
Feje fölött dalol a pacsirta.
Egy szebb időről zengi énekét
És a paraszt vígan füttyörészik,
Gyorsabb munkára nógatja ökrét.

Áhítattal nézem a parasztot,
Amint fáradtan a földet túrja.
És elgondolom, hogy mi lesz egyszer,
Ha majd kifárad, dolgát megúntja...

(Rimaszombat)

Virágh László fogtechnikus

HIREK

Tavaszi kirándulás. A losonci „Madách Imre” cserkészcsapat 16 tagja a nagyhét első három napján kirándult Besztercebányára vonaton s onnan gyalog mentek Kőrömcébányára. Besztercebányán Kiszely Károly városi könyvtáros fogadta és elkalauzolta őket a városi múzeumba és a német templomba. Mindenütt szakavatott magyarázatokkal ismertelve a néprajzi, történelmi és természetrajzi gyűjtemények gazdag anyagát. Délután Pallós és Tájó közönségen át nekivágtak a Schranzenstein 1200 méter magas gerincének, de a tetőn a hibás turistajelzés tévútra vezette őket, mire Tájóra vissza kellett térniök, ahol a róm. kath. népiskola tantermében töltötték az éjszakát Ludvig László igazgató tanító szíveségéből. A második nap ismét elindultak a gyönyörű úton s el is érték a Szalka turistaházat. A hegyek oldala tele volt virágokkal. Kőköresin, kikerics, ibolya egész mezőt fogadták s kísérték el őket a méteres hóig, ahol a mérges farkashárs-cserje jácinthoz hasonló roppant illatos lila virágai pompáztak. Ezen jeges és havas úton járt 1849 január éjjelén Görgei Artúr honvédserege, amint ezt a hegygerincen emelkedő óriási szikla felirata is hirdeti:

„EZEKEN A JÁRATLAN UTAKON KELT ÁT
KÖRMÖCZBÁNYÁRÓL BESZTERCZEBÁNYÁRA 1848. 9. IKI
DICSŐ SZABADSÁGHARCAINKBAN GÖRGEI ARTHUR
TÁBORNOK VEZÉRSÉGE S AULICH LAJOS EZREDES
VEZETÉSE ALATT, SOK ÉS NAGY AKADÁLYVAL
ÁLLHATATOSAN ÉS SZERENCSESEN MEGKÜZDVE
1849 JANUÁR 24. IKÉNEK ÉJJELÉN HŐS

HONVÉDEINK SEREGE.

EZT AZ EMLÉKTÁBLÁT A NEVEZETES TÖRTÉNETI
ESEMÉNY FÉLSZÁZADOS ÉVFORDULÓJÁN A
LÁNGOLÓ HAZASZERETETNEK, A MAGYAR VITÉZ-
SÉGNEK ÉS A HADVEZÉRI JELESSÉGNEK
EMLÉKÉRE KÖRMÖCZ SZABAD KIRÁLYI
ÉS FŐBÁNYA-VÁROS KÖZÖNSÉGE TÁMOGATÁSÁVAL
ÁLLITOTTA.

A KÖRMÖCZBÁNYAI MAGYAR EGYESÜLET 1899.

A szalkai turistaház meleg és kényelmes otthont nyújtott cserkészeinknek, akiket az úton eső és havaseső vert. A hamarosan elkészült gulyásleves csakhamar elfeledtette az út nagy fáradalmát. A harmadik nap megtekintették Kőrömcébánya vártemplomát, múzeumát s a délutáni vonattal vígan tértek haza.

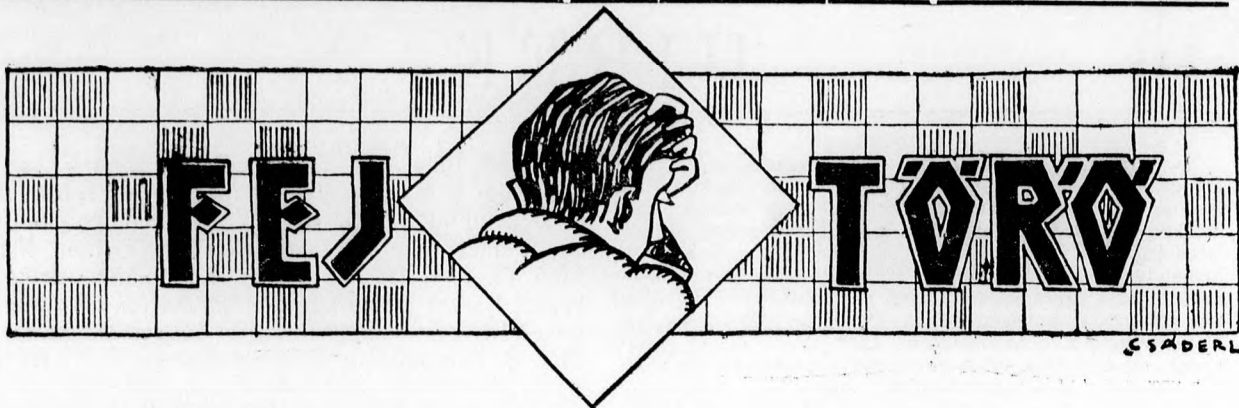
ÖNKÉPZŐKÖRIMUNK A

A „Czeczor” önképzőkör (Komárom) igen szorgalmasan dolgozik. Január 26-án tartott gyűlésen Pfeiffer László, önk. elnök, a szociális kérdéssel mondtott beszédét. Lengyel Klára VI. o. t. (zongorán), Weisz László VII. o. tan. (hegedűn) Beethoven II. Symphoniáját adták elő. Borzós Mihály, főjegyző, Mindszenty Gedeon születésének 100 ik évfordulójáról emlékezett meg. Két versbírálat után Komlós Dezső VIII. és Sztranyovszky VII. o. t. klasszikus zeneszámot adtak. Majd a VIII. osztály cigányzenekara szerepelt. Riszdorfer Károly a testnevelésről értekezett. Zoltán György V. o. t. szavalata zárta be a tartalmas gyűlést. — Február 9 én Borsos Mihály főjegyző megemlékezett Virág Benedekről. Az önképző házi jazzquintette eljátszotta az Espana valseert. A magyar zene fejlődéséről értekezett

Szójózséf Béla VIII. o. t. Czéher József VI. o. t. elszavalta a Magyar Miatyánkot. Fischer Imre VIII. o. t. Rostand Sasfiók III. felv. 8. jelenetét mutatta be. A házi jazz szórakoztató zenéje után Nagy Jenő VI. o. t. Darvas János költeményt szavalt. Weisz László klasszikus zeneszáma után Szójózséf Béla VIII. o. t. magyar nótákat énekelt Doma Ervin VIII. o. t. cimbalom kísérete mellett. B. M.

A Kármán József önképzőkör (Losonc) márc. 30-án nyilvános közgyűlést tartott. A megnyitó beszédet Szepessy László elnök mondotta. Novek István VII. o. t. a „Kuruc költészet”-ről tartott szemléltető előadást. Uána egy alkalmi quartett Lavolta első szerelmét adta elő. Kázmér Margat szavalata után Czvank László VIII. o. t. a „Relatívítás elve” címén szabadelőadást tartott, mellyel a szabadelőadás pályázatának első díját 50 koronát nyert meg. Vigh István VIII. o. t. a hangos filmet ismertette s megnyerte a szabadelőadás pályázat 2. dík díját. Schwarcz Ancsi énekét zongorán Novek István kísérte. A nyilvános közgyűlés minden tekintetben sikerült és nagy ivben emelte a kör működésének színvonalát.

Az érsekújvári diákok önképzőkörében a tavalyi évben általánosságban foglalkozott az egyes társadalmi rétegek műveltségi viszonyaival, az idén a gazdasági kérdésekre fordította első sorban figyelmét. Legutóbbi áprilisi gyűlésén négy előadásban próbálta összefoglalni fölismeréseit Érsekújvárnak és filusi környezetének magyar társadalmáról. *Balázs András* a gyűlés bevezetésében ismertette a társadalmi érdeklődés célját. A társadalom életének tanulmányozása nagyfontosságú kötelessége a leendő intelligenciának. Különösen a nagytömegű paraszt és munkás nép megismerése szükséges, mert ez a két réteg képezi a társadalom zömét. A gazdasági válság a munka elértéktelenedésére vezet, ami szociális nyomort von maga után. *Berényi Sándor* a parasztság gazdasági viszonyairól tartott fölolvast. A parasztság nagy számával jelentős szerepet játszik a közgazdaságban. A kisipar és elsősorban a kereskedelem abból él, hogy ipari áruval ellátja. *Gazdasági iskolák kellenek a parasztságnak*, amelyekben megismerheti a termelés és az értékesítés modern formáit. Össze kell fognia *szövetkezeti* formában arra, hogy áruát önmaga szereze be és gabonáját önmaga adja el. *Mészáros Ferenc* arról az átalakulásról rajzolt színes képet, amelyen ma a parasztság társadalmi élete átmegegy. A parasztság gazdagabb kizsajdza rétege polgárisodik, a földmunkásság proletarizálódik. Ez a fejlődés, amellet, hogy a népi kultúrát és a parasztéletet értéktelenné teszi a parasztság szemében, óriási ellentétet okoz a föld népe között. Az érsekújvári parasztsztyály helyzetrajzát a falusi zse érség ismertetésével töltötte meg *Varga Imre*. Sötét színekkel eszette a legelhagyottabb magyar néposztály sorsát. Faluvégi kunyhóiban szegénységben és műveletlenségben tengődik a zsellérség. Az egész család dolgozik, amíg van munkaalkaalom, mégsem keres annyit, hogy szükösen is megélhessen. Lakása kicsiny és egészségtelen, művelődési lehetőségei nincsenek. Gyermekei vad elhagyatottságban nőnek fel — A parasztság ismertetését *Drien Károly* a városi és ipari munkásság bemutatásával egészítette ki a magyar dolgozók társadalmi képévé. Kicsiny bérek mellett a törvényes 8 óránál mindenütt többet dolgozik is alig képes túrheteren megélni. Az érdekes fölolvások fölébresztették az önképzőkör tagjainak figyelmét és néhol kemény vitákat eredményeztek. *Horváth Ferenc*

1) Keresztszövejtvény. Kemény Zoltán VII. o. rg. t. Rimaszombat

1	61	65		71	73	78	□	□	2	90		96	101	103	
3			□	4					□	5					
6	□	□	7	□		□	□		8	93	□		□		
9	63	□	10		74	□	11	82	□	12		94	□	13	
14		66			79		85					97			
□	15			□	□	16		□	□	17				□	
60	□			□	18	75	□	19	□	20	71	□	21	□	104
22	62	□		□	23		80	□	□	24		□		□	25
26	64	□		□	27			83	□	28		95	□	29	
30		□		□	31		□	32		88			□	33	
	□	67	□	34	76		□	□	35			□	98	□	36
	□	37		□	69	□	38		□	39	84	□	40	□	100
□	42			□	70	□	□	43		86	□	□	44		102
45					72	77				89	92				103
45		□	47			□	48	□	49			□	50		
51	□	68	□	52	□	81	□	□	87	□	53	□	99	□	54
55			□	56								□	57		
58						□	□	59							

Vizszintesen: 1 Itt volt a nevezetes regösiskola. 2 Itt született Katona József. 3 Nem olyan rút az —, amint festik. 4 A római felszabadított rabszolga neve magyarul. 5 Ilyen ajándék is van. 6 Határozói rag. 7 Ilyen sok van az erdőben. 8 Író teszi. 9 Ilyen hal is van. 10 Ebben a bányavárosban jelenik meg a „Szepesi Lapok” c. hetilap. 11 Ami nem szűk. 12 Juhok vannak benne. 13 Talán, rövidítve [ford.] 14 Petőfi egyik ismert dalának kezdő sora. 15 — — mint a fehér holló. 16 Ilyen jog uralkodott a középkorban. 17 Az inncenső e'lentéte. 18 Enyémet [lat] 19 A fel ellentéte. 20 Tagadószó. 21 Csalló —. 22 — vizsz. 6 tal. 23 A tűzhányó terméke. 24 Város a Duna partján. 25 Ellentétes kötőszó. 26 A tér társfogalma. Órával mérik. 27 Miksa mexikói császár kastélya Trieszt mellett. 28 A budapesti Bazilika és Opera építőművésze. 29 Ebben találják a levest. 30 Paraszt rokonszáva. 31 Gyakran [németül]. 32 Nagy francia pedagógus. 33 A jó fiú ezzel kezd, ezzel végzi napi munkáját. 34 Az állkapca hájas részének a neve. 35 Ilyen játék is van. 36 Jótékony ember teszi. 37 Régi, hajdani rokonszáva. 38 Nem férfi. 39 Igekötő. 40 Az após leányának a férje. 41

Mindenk van. Németül út. 42 A diák cipója. 43 Derűre ez jön. 44 A pamut népies neve. 45 Cserkészinduló kezdő szavai. 46 A férfit ez jellemzi. 47 Ezen a konferencián fejezik be a tanárok a tanévet. 48 — vizsz. 11-gyel. 49 Házi szárnyas. 50 Állj! szlovákul. 51 Nesze! rövidített alakja 52 Ékezzettel: élvezhető ásvány. 53 Ékezzettel: istálló. 54 Ékezzettel: a folyó sodra. 55 Innen tekintenek alá elhunyt kedveseink. 56 Az üstesináló. 57 Papirosfajta. 58 Száz évvel ezelőtt élt két magyar költőtestvér neve. 59 Az Én Ujságom meg alapítója.

Függőlegesen: 1 A lombik magyar neve. 60 Sirbolt. 45 A hordó alsó része. 61 Ilyen bért kapnak a munkások (ékezzettel). 62 Ezt szorítja a hitelező. 42 Hies magyar drámai színész. 63 Ifjú népiesen. 64 A vagonra vigyáz. 37 Ilyen fog is van 65 Döf rokon száva. 66 Férfinév. 67 Nagyfejű népiesen. 68 Szúr rokonszáva. 10 Füzet. 69 Nem hamis. 23 Felhúzó gép. 70 Ez gyártja az órákat. 71 Ablakredő népiesen. 18 Luther keresztnéve. 72 Ebben vezetik le a vadvizet. (Utolsó betűje elmarad) 73 Erdei állat. 74 — vizsz. 52-mal. 75 Az első nő neve. 76 Sziklából tördelődik le. 77 Állóvíz. 78 Burján.

79 Minden növénynek van. 80 Fegyver latinul, vissza. 43 Baden Powel becéző nevének első fele. 81 Névmás. 11 Nem huszár. 39 A fa nyári disze. 82 Ömlik ige egyik alakja. 83 Nem szolga [vissza]. 64 A hegyoldalt borítja. 2 Hol? szlovákul. 85 A fel ellentéte 24 Lusta rokonszáva. 86 — 83 függ. 87 Három egyforma mássalhangzó. 20 A szántalp nemzetközi neve. 88 A sógor magyar neve. 89 Igekötő, annyi mint keresztül. 90 Fialat ló. 91 Egybehangzó, másképp. 92 Sebes, másképp. 93 Pusztit, rombol 44 Pál németül. 94 Ebben tanýázik az egér. 95 A ló népiesen. 41 Szent István pogány neve. 51 Olasz névelő. 96 Hullat, másképp, 97 Ilyen színű a fű (vissza, h = d). 98 ny nyelv a végén füstvezető építmény. 99 Időhatározós ó. 13 Lakodalom. 29 Személynévmás. 100 Békóba köt, másképp 101 Ilyen iskolai ünnep is van. 25 Hölgy, idegen nyelven. 102 Kereső 103 Folyadék. Irnak vele. 104 Aki levelet ad a postára, az. 105 Aki felvált más, sorrendben.

2) Számtani fejtörő. Négy testvér éveinek száma együtt 60. A legidősebb 4-szer, a második 3-szor, a harmadik 2-szer idősebb, mint a legifiatallab. Hány éves minden testvér?